

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ליפול גרוסברג

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekliszám: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Korein Dezső: **Jobb későn, mint soha**

Végre a kormány is megsokallta a megkerült náciok állandó izgatását és legerélyesebb rendszabályokkal lát hozzá az ország nyugalmanak helyreállításához. Ideig-óráig — mondta néhai Eötvös Károly — lehet a fejtetőn táncolni, de sokáig nem. Elvégre a magyar társadalom nincs abban a helyzetben, hogy kötyagos félbolondok, vagy külföldről megfizetett politikai ágensek az idegein táncoljanak. Az októberi forradalom grófi hadügyminiszterén kívül csupa száznál több nevelésügyi alakból rekrutálódik a náci-mozgalom. *Nekünk kétszeresen szükségünk van konszolidált belállapotokra és aki most itt zavart okoz, a legközelebb hazatérését követi el, amit az államhatalomnak példásan kell megtorolni.*

E sorok írója már évekket ezelőtt, amikor a külföldről becsépeztett antisemitizmus kezdetét vette, figyelmeztette a közvéleményt arra, hogy ez a szennyes hullám nem fog megállni a zsidógyűlöletnél és utánunk a többi vallások üldözése, az alkotmányos rend elleni merényletek egész sorozata fog következni. Ehhez nem is kellett nagy jóstehetség, ez a dolog logikus sorrendje. És most már ott tartunk, hogy a különféle görbekerestések oly kihívó magatartást és romboló izgatásokat inszenáltak, hogy azt már a felelős kormány sem nézhetne tovább és végre a legkeményebb módon vet véget ennek a káros és káros állapotoknak. Mert már nemcsak a „zsidókérdésről” beszéltek a politikai kalandorok gyűlésein, hanem a legdurvább hangon támadták a magyar törvényhozást, a politikai élet vezetőit, a katolikus főpapságot és mindenkit, aki alkotmányos felfogást vall. Ez már nemcsak antiszemita izgatás volt, hanem alkotmányellenes lázadásra fajult, természetesen nyugodtan tovább tenni nem lehetett. *És itt a legfőbb ideje, hogy a gyalázatos röpiratok nyomdái és terjesztői a leppéldásabb büntetésben részesüljenek, hogy a jövőben elmenjen a kedvük hasonló eszközökkel az ország nyugalma megbolygatni.* Teljesen mindegy, hogy guruló rubelekért izgatnak a vörös bolsevisták, vagy guruló márkákért a náciügények.

Azonban még egy körülményre kell az illetékesek figyelmét felhívni, anélkül, hogy ezt egy más felekezet dolgába való illetéktelen beavatkozásnak, vagy izléstelen feltokodásnak minősítsék. A jövő évben az eucharisztikus kongresszus által hazánk a katolikus világ központjába kerül. Kiszámíthatatlan külpolitikai értéke lesz ennek a nagy eseménynek. Ezt minden józan magyar ember, felekezeti különbség nélkül tudja és ehhez tisztessegű tudóan alkalmazkodik. A fővárosi zsidóság sok ezer lakást ajánlott fel az ideérkező vendégek részére. Sőt többen különös megtiszteltetésül katolikus papot kértek vendégül. Szabad ily időben felekezeti és társadalmi izgatásokkal, politikai rendbontásokkal zavarni az ünneplés hangulatot? Tehát egy okkal több, hogy itt példás nyugalom és rend legyen. Mi zsidók sajnos mindig a politikai izgatások első áldozatait vagyunk és a multból tudjuk, hogy az antiszemita kiengedések csupán előfutárjai a sokkal mélyebbre nyúló felforgató törekvéseknek. Ez így volt a multban és matematikai pontossággal így van a jelenben is. Jóleső érzéssel regisztráljuk a kormány szigorú intézkedéseit a lelketlen demagogiával szemben. Engem, vasmegeyi embert, a belügyminiszter ur szigorú alkotmányos felfogása és erélyes rendelkezése egy cseppet sem lep meg. *Hisz nagynevű atyja, Széll Ignác, táplánfai földbirtokos, a Tisza-kabinet belügyi államtitkára, a régi magyar táblabíró-típus nemes gárdájához tartozott, akiktől a mai zavaros elméletek és felekezeti elfogultságok teljesen távol állottak. Reméljük, hogy a tisztító folyamatnak meglesz a jótékony hatása, a felzaklatott társadalmi rendnek visszatérő nyugalma érdekében, amire soha annyira szükség nem volt, mint éppen ma.*

A varsói gettópadok

A varsói egyetemeken felbomlott a rend. A főiskolák rektorai engedelmessé váltak a botrányos diákoknak, akik követelték az u. n. gettópadok behozatalát a zsidók részére, amennyiben a zsidó hallgatók számára bizonyos padokat jelöltek ki. A zsidó diákok nem akartak ezekbe a padokba ülni, az előadásokat állva hallgatják végig, ami újabb botrányokat okoz. A szomorúságban mosolyra derítő a köv. eset, melyet egy varsói zsidó lapban olvastunk:
— *Mazurlevics egyetemi tanár ideggyógyászati klinikájára behoztak egy paralizált beteg, az ideggyógyintézetből. A hallgatók kiakarták próbálni intelligenciáját, az egyik antiszemita megkérdezte mi a véleménye a zsidókérdésről. Azt felelte:*

— *Hallom, úgy fogják megoldani, hogy a zsidókat kiűzik április 1-én (ez tudvalevőleg a bolond tréfáknak a napja).*
— *Az egyetemi hallgató elmondta neki, hogy zsidópadokat hoztak be, amire kacagva mondotta: „Nahát, aki ezt kitálalta, azt be kell csukni a bolondok házába...”*
Ugyátszik, józan embereket már csak a tébolydában lehet találni.
Kedden egyébként impozáns sztrájk volt Varsóban, a XX. század szegényét jelentő sárga gettópadok bevezetése ellen. Az összes zsidó kereskedők és vállalatok bezárták üzleteiket és nyilvános gyűléseken tiltakoztak a három milliárdnyi lengyelországi zsidóságot ért sérelem és a középkori állapotokba való visszasüllyedés ellen.

Apró hirdetések

MINDENES SZAKÁCSNÉ, szigorúan orthodóz, háromtagú családdal, nagy fizetéssel felvétetik. Durva munkához cseléd van. Cím: Wiesel Ábrahám, Ujfehértó.
26 ÉVES, vallásos, érettségizett kereskedő jólmenő üzlettel megnősülne. „Megfelelő hozománnyal” jelige.
CSINOS, szép, fess, idősebb leányom részére keresek egzisztenciával bíró 45 év körüli gyermektelen özvegyembert. Hozomány 2000 P. „Sidüch hógün”
JÓSZIVŰ TESTVÉREK! Kétségbeesítő helyzetemben hozzátok fordulok, zsidó testvérek, hogy adoptáljátok két kis unokámat, egy 5 és egy 9 éves, okos, szép, egészséges kisfiút és neveljétek fel őket vallásos, becsületes zsidó emberekké. Lebovics Salamon metsző, Jármí. (Szatmár-m.)
RŐFÖS, vas-börzszakmában jártas megbízható szombattartó segédét azonnalra felveszek, teljes ellátással és fizetéssel. Tanuló is felvétetik teljes ellátással. Geiger Sámuel, Nagyléta.
MÉGBIZHATÓ, vallásos, fiatal, divat- és cipőárú segédét keresek. Glück Jenő, Encs.
15.000 P. tőkével rendelkező képzett kereskedő önállóítani kívánja magát. Üzletátvételt vagy betársulást keres, esetleg kaució melletti jobb képviselést elvállal. „Szombattartó” jelige.
MISKOLCON 28 éve fennálló, jól bevezetett könyvnyomda családi okok miatt azonnali átadással eladó. Knopfnomda, Telegdy-u. 1.
RŐFÖS, rövidáru kereskedőségét azonnali belépésre keresünk. Szombaton zárva. Zádor Benő és Fia, Hajdúböszörmény.
HÁZVEZETŐNÖT keresek szigorúan orth. háztartásomba. Durva munkához cseléd van. Blau Gézané, Bpest, Lovag-u. 16.
JÓKARBAN levő kötőgép eladó. Cím válaszlappal a kiadóban.
PERFEKT festék- vaskereskedő, ki forgalmas üzletét óhajlja szombattartás miatt átadni, üzletvezetői, segédei elhelyezkedést keres. „Fiatal munkakerő” jelige.
OKLEVELES orth. tanítót keresek nevelőnek III. elemista, I. és II. polg. fiaimhoz. Németül tudó előnyben. Ehrenfeld Zsigmond, Pilisvörösvár.
GYÁRI képviseléseket keres jólbevezetett keresk. utazó. „Prima referenciák” jelige.
VALLÁSOS egyszerű leányt keresek háztartásba. Steiner Vilmos, Pápa, Eszterházy-ut 10.
UTAZÓK figyelmébe! Orth. kóser szalámi, füstölthúsárúk és sajt: Donath Lajosnál, Komárom. (Vasuti hiddal szemben.)

DEUTSCHES FRAÜLEIN mit Hauptschule, ein Jahr Beth Jakob in Wien, sucht Stelle in besserer orth. Haus zu Kindern als Nachhilfe in Deutschem u. Religion. Adresse: N. N., Pami, No. 36. (Burgenland.)
BÓCHER ajánlkozik szeszfordéba gyakorlatl, esetleg fakereskedésbe gyakorlatnoknak. „Ügyes” jelige.
ORTHODOX úricsaládnál teljes ellátást kaphat fiatal urileány, esetleg zongora használatl. Cím a kiadóban.
FÉRJHEZADNÁM árvaléány rokonomat, aki szépen berendezett lakással, jólmenő fűszerüzlettel és 3000 P készpézzel rendelkezik. Benősülendő tal mudtudós fiatalemberek (esetleg özvegyek) 35 évesig, írjanak „Bász Talmidchom” jeligére a kiadóba.
Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.
BETH-JAKOB Lehrerin, in Wien absolwirt, sucht Stelle. „Auch Kindergärtnerin”.
FIATAL gyors- és gépirónó német tudással állást keres. Cím: Hoffmann, Bpest, Kálvária-tér 18.
ELSŐRENDŰ orth. családból származó, bebizonyíthatólag önhibáján kívül elvált, gyermektelen, érettségizett, magas intelligenciájú, 47 éves, jó megjelenésű, kvalifikált kereskedő, minden információt kibíró fiannak; keresek hasonló jómódu családból élettársat. Jelige „Csak intelligens nőt”.
SZOMBATTARTÓ iparjogosult órásségéd azonnal állást nyerhet. Cím a kiadóban.
GYERMEKTELEN házaspár keres samez és mikvő-állást. Schwarcz, Bpest, Klauzál-utca 21.
AUTÓSZERELŐ műhelyben elhelyezkedne 18 éves volt bócher. Cím válaszlappal.
ENGROSS-DETAIL fűszerüzletembe felveszek nov. 1-re szakképzett segédet. Friedmann Zoltán, Encs.
TANERŐT keresek gyermekeimhez, középiskolai magántanításra. Héberül chümesig, gemóretudásért felárat fizetek. Mellékjövodelemre külön kilátása lehet. Grosz Salamon, Csenger.
FRIEDLÄNDER József képesített kőfaragó **SIRKÓRAKTÁRA:** Debreceen, Piac-utca 60. és Kassai-út 37. (Mátészalkán, Gróf Tisza István-utca 6.)
Egyéni írízurákat legszebben és legolcsóbban készit, javitást, ondolást olcsón vállal: Weinstock Rózsi parókakészitő Sátoraljaihely, Rákóczi-u. 26.
Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **GROSZBERG JENŐ**
Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14. Telefon: 1-111-95.

Pályázatok

Az Orth. Izr. Talmudtóra Egylet, Debreceen, gyermekjátésoothona (Spil-schule) részére megfelelő képesítésű, németben jártas, vallásos női tanerőt keres.

Stern füzőszalon

modern és olcsó. Sip-utca 6. II. em. 1. Lift. Telefon: 135-460.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P,azonfelül soronkint 1 P)
Reiner Illy Ipolyság, **Herzog Nándor** Trnava jegyesek.
Bineth Rózsi és **Wilheim Lajos** a dunaföldvári orth. hitk. elnöke jegyesek.
Silberstein Sárikát Karádról eljegyezte **Kesztenbaum Soma** Bpest.
Steiner Eszter Gyömöréről eljegyezte **Márkus Miksa** Bonyhád. (M. k. é. h.)
Grünwald Jitka Csorna, **Davidovits Simon** Sopron jegyesek. (M. k. é. h.)
Grünberger Sárika Makó, **Spitzer Salamon** Püszegymart jegyesek.
Porgesz Bözsike és **Holländer Mór** Szombathely jegyesek.
Weizer Gizi Tarpa, **Weisz Herman** Korláthelme-Nagydobrony jegyesek.
Pressburger Zelde, Pressburger Áron bonyhádi főrabbi leánya és **Schwarcz Sámuel** Miskolc jegyesek.
Adler Tóbel és **Stern Ödön,** Stern Jakab fia S. A. Ujhely, f. hó 10-én Mexikóban házasságot kötöttek.
Margittai Hannuskát, özv. Margittai Hermanné leányát Derecske, eljegyezte **Fränkl Ernő** Bérettyóújfalú (M.k.é.h.)
Rottenberg Margitkát Budapest, eljegyezte **Bogler Mór** Bodrogkeresztúr. (A keresztúri T. B. mazeltóvot kíván.)
Id. Schwarcz Károly Bohyhádon az elmúlt szombaton ünnepelte fia Áron Smüél barmiczvó avatását. Az ifju gyönyörű charifusz- és magidusz drósót adott elő.
Dr. Glückstahl Samuné szül. Seifensieder Róza és gyermekei: **Dr. Rónai Sándorné** szül. Glückstahl Lili, **Dr. Glückstahl Andor** és **Dr. Szeben Dezsőné** szül. Glückstahl Erzsí mély gyászukban megtörve jelentik, hogy imádozt férje, édes jó atyjuk,
Dr. Glücksthal Samu
f. hó 8-án az élok sorából elköltözött.
Vasárnap, f. hó 10-én déiben 1/22 órakor a Hősök Emléktemplomának dohányutcai udvarából kísértük utolsó útjára.
Szép és nemes lelkek emlékét szívünkben el nem muló szeretettel őrizzük.
Dr. Rónai Sándor, **Dr. Szeben Dezső** vejei. **Rónai Klári** és **Kató,** **Szeben Péter,** **Glückstahl Anna** és **Eva** unokái. **Dr. Glückstahl Andorné** szül. **Markovits Zausza** menyje. **Özv. Friedmann Gyuláné** szül. **Glücksthal Jenny** nővére.
Sógorai és sógornói.

Újabb rendezvarások Palesztinában

Palesztinában újból igen feszült a helyzet az utóbbi napokban sajnálatosan kiújult terrorcselekmények következtében.

A jeruzsálemi főmuftinak, aki az Omár-mecsetben rejtőzött testőrei védelme alatt, sikerült elmenekülnie Palesztinából és Szírián keresztül útban van Törökország felé. A Havas jelenti: A Szíriába menekült jeruzsálemi főmufti állítólag Olaszországba készül menni, hogy ott kérjen támogatást a palesztinai angol hatóságok ellen. A főmufti találkozni akar Mussolinivel.

Jeruzsálemi jelentések szerint egy arab banda megtámadta a Jeruzsálem közelében levő Moca kolóniát. Arab csoport megtámadta a safedi rendőrállomást. A lövöldözések során egy 11 éves zsidó fiú életét vesztette. Vasárnap újabb rendezvarások történtek, amelyek során egy zsidó, a magyar származású 26 éves *Guttman Sámuel*, súlyosan megsebesült Jeruzsálemben. Fegyveres terroristák megtámadtak egy autóbust és egy magánautót, de sebesülések nem történtek. Egy másik autóbusra leadott lövések következtében, a Jeruzsálem melletti Mocánál, két zsidó utas súlyosan és kettő könnyen megsebesült.

Legújabb jelentés szerint súlyos összecsapásra került sor a zsidók és az arabok között Északpalesztinában, Haifa és Szafed között.

A harcban több száz ember vett részt, mindkét oldalon. A harc két óra hosszat tartott és mindkét oldalról fegyvertűzzel és bombákkal operáltak. Jaffában több bombát dobtak különböző épületekre, különösen a központi rendőrség há-

zára. A hatóságok azt ajánlották a zsidóknak, hogy ne járjanak Jaffába, mert támadás veszélye fenyegeti őket.

Jeruzsálem okt. 20. Palesztina összes fontosabb útvonalain megerősítették a rendőrségi és katonai osztagokat. A városokban a rendőrök acélsisakot öltenek. A vasárnapi zavargások alkalmával megölték a *Ness Ción* kolónián a 11 éves *Sherabi József* jemenita zsidófiút. Néhány arab községet a kormány kollektív büntetéssel sújtotta.

Az országban kiújult zavargások dacára tovább folyik az építómunka Tel-Avivban, ahol a villamosművekkel szemben lévő nagy téren új kereskedelmi negyed építését kezdi meg a városi tanács.

Tizenegy dunamon autobuszállomást és garázsokat, a többi telkeken nagy épületeket és hatvan üzlethelyiséget építenek. A munkálatok hét hónapon keresztül többszáz munkásnak fognak kenyeret adni.

Londonból jelentik: Mialatt Palesztinában fegyverek ropognak, angolok, arabok és zsidók esnek áldozatul a terrornak, Londonban megszerveződött az angol ellenzék a felosztási tervvel szemben. A londoni katonai szakértők hevesen ellenzik a felosztási tervet stratégiai szempontból és ez az ellenzék, amelyet *Lloyd George*, *Churchill* és sok más régi angol politikus is támogat — megingatta a felosztási terv sánczeit.

A talmudtörői oktatás kérdéséhez

Mandel Mór (Ófehértó) igen alapos fejtegetést küldött be hozzánk, melyben a mai tanulási rendszer egyes visszasszágaival foglalkozik és megjelöli azokat a módokat, amelyek a chéder tanulási eredménye praktikusságának fokozására vezetnének.

— Helytelen, — úgymond — hogy *alig tud a gyerek ívet, máris gemóre-ra tanítják*, az imák értelmének ismertetését teljesen mellőzik, *tnacht* sem tanulnak. Tanítási rendszerünk nem ismer fékezést, halad a maga rohanó útján. A gyerek távolról sem ért el odáig, hogy tisztába jöjjön a *chümis* jelentőségével, értelmével, máris ível a tudomány létráján fölfelé, egyenesen annak csúcsára, a talmudhoz. Megkezdik vele a gemóre-tanulást; mindjárt jó adaggal kezdik, a

tanító buzgósága szerint, *távolról sem azonban a gyerek teherbíróképességéhez mérten.*

— Ha a fiú megtanult imádkozni, taníttassuk elsősorban annak értelmére! Ha megérti az imát, lelkülete megtelik vallásossággal egész életére. Az imafordítás tudásának venné leginkább hasznát a gyerek az életben, de sajnálatos, hogy megálapítani, hogy ezt a chéderekben, talmudtörőkben sehol sem tanítják. És tévedés azt hinni, hogy később amugy is megtanulja ezt magától, mert némely gyerek sajnos nem jut abba a helyzetbe, hogy többet is tanuljon.

— Az imafordítás után következnek a *chümis* tanítása. De ne a mai rendszer alapján, amely szerint — miután az egész hetiszidrárt átvenni egy héten Rasival nem lehet — minden héten az illető hetiszidrárt csak az elejét tanítják. *Ez a rendszer azt eredményezi, hogy a zsidó-rák második felét sohasem tanulják, ugyancsak elmarad teljesen a szünidőbeli zsidó-rák tanítása.*

— Tanítsák tehát a chéderekben a *chümist* teljesen függetlenül a *hetiszakasztól*. Az első osztályban Berésisztól kezdve folytatólagosan, ameddig eljutnak; a további osztályokban pedig tanítsák tovább, úgy hogy a *chéderekből kijött fiú az egész Chümist tudja Rasival*. Egy kis *Tnach*, egy kis *Mislé* ismerete sem árt...

— Ezzel *párhuzamosan* tanítható egy *kis misnájosz*, később egy *kis gemóre*, de kezdetben csak *óvatosan*, a kevéssel érjük be. *Csak később, ha már ismeri a *chümis-rasit*, akkor lehet majd nekilendülni a gemórenak.*

Még egyszer a nyilvános orthodox rabbiiskoláról

Bizonyos igazságokat csak ki kell mondani és kiderül, hogy a széles rétegek lelkéből szólnak. Kiderül, hogy nem egyesek véleményét fejezik ki, nem egy-néhány ember gondolatát tolmácsolják, hanem felszínre hozzák azt, ami sokakban kifejezetlenül él. Így magyarázzák sokan azt a gondolkodató talmudi agadikus kijelentést, hogy az ember születése előtt az egész Tórát ismeri már, de születése után elfelejti és ezért újra és újra kell megtanulnia. Lélektani alapon ez az agada azt akarja mondani, hogy a Tóra igazsága olyan, hogy ha az ember birtokába jut, már régen magáénak érzi, mintha csak visszaemlékeznie arra, amit egyszer tudott.

Mindez bevezetésül szolgáljon ahhoz, amit a „Zsidó Ujság” multheti vezércikkével kapcsolatban mondani akarunk. Mult héten szobahoztuk, hogy a hazai orthodoxia egyik sürgősen elvégzendő teendője, hogy az országban levő s áldásosan működő jesivák közül az egyiket kormányhatósági beleegyezéssel nyilvános rabbiiskolának kell minősíteni, mert ezzel az intézkedéssel tartozunk a Tóra tisztelőinek és a jesivai tanítézetek presztízisének.

Fejtegetésünkre mindenfelől bátorító megjegyzéseket, kiegészítő szempontokra irányuló figyelmeztetéseket és buzdító leveleket kaptunk. Látjuk, hogy valóban: a közhajnak adtunk kifejezést. A hozzánk érkezett levelek írói nem akarnak a nyilvánosság előtt szerepelni aláírásukkal, pedig az ügynek csak használna, ha kiirhatnók azoknak az érdemes és neves férfiaknak nevét, akik a tervet üdvözölték és üdvösnék mondták. Másrészt azonban bizonyították látjuk ebben annak, hogy mindenki a dolognak legharmonikusabb módon történő elintézését tartja fontosnak, de arra sulyt sem fektet, hogy bizonyos személyeket és helyeket helyezzenek előtérbe. Egyes levélírók hangsúlyozzák, milyen fontos ennek a dolognak felszín tartása.

Erős argumentum a hivatalos orthodox rabbiiskola mellett az, hogy az egész országban működő jesivák tekintélyét emelné, presztízisét öregbítene a hatóságok előtt, ha az egyik Tóra-tanítézet nyilvános jelleggel lenne felruházva. Nagyon fontos volna a nem-orthodox zsidóság felé ilyen irányban kiemelnünk önállóságunkat.

A **külvilág, felekezeti autonómiát önálló papképzés nélkül elképzelni nem tud.**

Ez volt az oka annak is, hogy a statusquo szövetség megalakulása után mindjárt hangoztatni kezdték a statusquo

rabbiaképző felállítását, dacára annak, hogy erre szükség egyáltalán nem volt, hiszen ezeket a hitközségeket is a budapesti rabbiszeminárium látja el rabbiakkal, amint ezt legújabbban a debreceni példa is mutatja, ahol más mint budapesti szeminarista számba sem jöhet. Az orthodoxia helyzete ebben a tekintetben egészen más. Nincs szükség új utakra, merész úttörésre, egyszerűen a régi pozsonyi jesiva közjogi tradícióit folytatni akarjuk ezen a téren. Hiszen azok, akik a pozsonyi nyilvános rabbiiskola növendékei voltak, tudják, milyen sajátos jelleget, klasszikus fémjelzést adott a „Chaszam Szajfér” által alapított Tóra-intézménynek, hogy az állam egyenrangunak ismerte el a neológ rabbiszemináriummal.

Ennek a kérdésnek megvitatásánál el kell készülni arra is, hogy lesznek kézlegyintők, akik azt fogják mondani, hogyha már idestova két évtizede megvoltunk nyilvánossági joggal felruházott jesiva nélkül, tovább is el lehetünk nélkülük és így hagyni kell a dolgot. Ez az okoskodás nemcsak a passzivitásnak a szava, hanem néha a defetizmusnak a megnyilvánulása. Ebből például azt is lehetne következtetni, hogy némely hitközségben főlöseges a főrabbívalásztás, mert évek multak el a rabbiszék betöltése nélkül és a hitközségi élet megy a maga útján. Ugyebár ez romboló és veszedelmes következtetés volna, amint ezt éppen jelen számunkban igen figyelemreméltóan fejtegeti az országos képviselőségünk egyik jeles tagja. Milyen bölcs zsidó mondás világit rá egyébként ennek az álokoskodásnak hamisságára: „Aus einem D'evéd darf man kein L'chatchilo machen” — kényszerhelyzetből, a már megtörténtből, nem szabad a jövőre szabályt és precedenst alkotni.

Mondhatunk egy más példát is, más területről. Tizenkét évvel ezelőtt sokan hitték Magyarországon, hogy teljesen fölöseges a magyarnyelvű orthodox zsidó sajtó. Hányszor kellett hallania a boldogult Groszberg Lipótnak z. c. l., amikor a „Zsidó Ujság” eszméjét felvette, hogy a hazai orthodoxia éveken keresztül nélkülözötte a külön orgánomot, tehát továbbra sincsen rászorulva. Mennyire nem volt érdeke sok orthodoxnak — talán még most sincs — ahhoz, hogy nem szabad engedni, hogy kifelé csak neológ sajtó képviselje a zsidóságot, mint ahogy tizenhét esztendeje a magyar állam csak neológ rabbiaképzést ismer hivatalosan.

Elismerjük, tudjuk: vannak nehézségek. A nyilvános orthodox rabbiiskola kreaálása több tekintetben nehéz, komplikált és sokféle szempontok tekintetbevételét előlő munka. De egy bizonyos: minél továbbra halasztódik, annál nehezebb lesz megcsinálni, mert annál kevesebben lesznek a nemzsidó illetékesek sorában, akik még emlékezni fognak a pozsonyi nyilvános rabbiiskolára, melyet hivatalos rabbiaképző főiskolának ismert el a kormány.

Köszönjük a hozzánk ítézett felszólalásokban megnyilatkozó bizalmat és kérjük az érdeklődést a jövőben is minden olyan ügyben, mely a hazai orthodoxia vallási életének megszilárdítását célozza. És a nyilvános jesiva kérdése ebbe a kategóriába tartozik. Sőt, ha nem csináljuk meg, ez jogfeladást jelent az orthodoxia részéről. És ha volt valami, amire rá lehet mondani: „laharomasz kerén hatajro”, a Tóra dicőségének fokozására való, úgy ez a törekvés az. Nagy érdemük lesz azoknak, akik ezt a problémát megoldják a hazai orthodoxia szellemében és annak üdvére.

FA és SZÉN legolcsóbban Königsberg Ábrahámnál

VI., Kazár u. 18., VI., Révay-u. 8., VII., Kazinczy-u. 56.
— Szombaton zárva. — Telefon: 115-485.

Frau Dr. Leo Deutschländer, Wien

staatl. geprüfte Pädagogin nimmt junge Mädchen auf. Geboten wird in traditionell religiös geführtem, kultiviertem Heim mit grossem Garten Unterricht in Fremdsprachen (mit anschließendem Examen an der Universität), in jüdischen Fächern, Kunstgeschichte, Weltliteratur, Gymnastik, Haushaltung und kaufmännischen Fächern mit fremdsprachiger Korrespondenz. Für an Wiener Hochschulen oder

sonstigen Bildungsanstalten studierende Mädchen und für Wiener Schulen besuchende Kinder wird ein angenehmes Heim, sowie Hilfe bei den Studien und Schulaufgaben geboten.

Referenzen: Gymnasialprofessor Direktor Dr. Aladár Fürst, Budapest, VI. Teréz körút 21. Telefon 12-85-50. Anmeldungen und nähere Auskünfte durch: Frau Dr. Leo Deutschländer, Wien, XIX., Hofzeile 12.

Pollák Sarolta az ország legismertebb és legmodernebb kozmetikai intézete. Szépségápolás, villamos szőrtelenítés, szemölcsirtás, kvarc „Miracle” hajlégtávolítószert. Tanítványképzés.
Kozmetikus
Andrássy-ut 32

PARÓKA
különlegességek
Modern és tartós kivitel
Tartós ondolásások, alakítások
Olcsó árak
ALTSCHÜLER
BUDAPEST, VII. CSANYI UCCA 12
(Királyucca sarok)
Telefon: 1-310-79

A magyar orthodoxia és az Aguda

A hazai orthodoxia berkeiben az utóbbi időben sok megvitatás tárgyát képezte az Aguda kérdése. A vélemények meglehetősen megoszlanak és — amint hírlik — a Központi Bizottság rövidesen megtartandó ülésén is szóvá teszik a kérdést.

Köztudomású, hogy ebben az ügyben az országos képviselőségünk 1923-ban már hozott határozatot. Mind az agudisták, mind az antiagudisták pedig hetek óta szorgalmazták szerkesztőségünknek az említett határozat szövegének nyilvánosságra hozatalát.

Közölni teszünk tehát eleget, ameddig a Központi Iroda által 12.529-923. sz. alatt kibocsátott országos képviselőségi határozatot az alábbiakban az orth. nagyközönséggel ismertetjük:

Az Országos Képviselőség mint az orthodox zsidóságnak törvényes képviselője Magyarországon, az elébe terjesztett eredeti okiratokból és az illetékes egyéniségek megbízható kijelentéseiből meggyőződött arról, hogy az „Agudasz Jiszroél” csak a hittagadó nacionalizmus ellen való küzdelem és védekezés céljából alakult; hogy az Aguda munkája lényegében a Tóra-tanulás és a vallásgyakorlat (Tajro vaavajdo) támogatására és erősítésére irányul; hogy az Aguda ellen intézett összes támadások a tények nemismerése vagy rosszindulatú elferdítése következtében hazugságon és valót-

lanságon alapulnak, mert az Aguda határozatilag csak olyan Talmud-tórákat és jesivákat támogat, amelyekben kizárólag a szent Tannal foglalkoznak, minden profán foglalkozást kizárva. És mivel a mi korunk gaonjainak (g'ajné v'csadiké z'manénü), valamint itenfélő világi tagjainak 90%-a már csatlakozott az Agudához, ezért az Országos Képviselőség egyhangulag elhatározza, hogy testületileg csatlakozik az Agudasz Jiszroélhoz a következő feltételek mellett:

1. Az Agudasz Jiszroél alapszabályait a következő pótparagraffussal kell kibővíteni: „Országokban, amelyekben államilag elismert az önkormányzat összes kellékeivel ellátott önálló orthodox szervezet van, csak ezen szervezet tagjai lehetnek az Aguda tagjai”. Az Országos Képviselőség igen fontosnak tartja az orthodox álláspont kiemelését, és a maga részéről nyomatékkal kívánja, hogy az „orthodox” megjelölés, mihelyt ez technikailag keresztülvihető, az Aguda hivatalos címében is bennfoglaltassék.

2. Az Agudához való csatlakozás testületileg történik. A magyar orthodoxia a maga önképességében tagja az Agudasz Jiszroélnek.

Helycsoportok- és szervezetek tehát semmiféle néven nem alakíthatók.

Az évi hozzájárulások pótlására az Orthodox Központi Iroda az erejéhez és a lehetőséghez mérten az Agudának Tórá-

és vallásosságát előmozdító munkáját anyagilag támogatni fogja. Adományok és alapítványok azonban az Aguda iródjának közvetlenül is juttathatók.

3. A mi speciális viszonyainkra való tekintettel

semmiféle címen sem küldhetők Magyarországra az Aguda érdekében külföldi agitációs szónokok.

Az Aguda központi vezetőségének Magyarországon nem szabad, sem vallás-kulturális, sem szociális jótékony területen önálló akciókat folytatnia tenni. Az Aguda-vezetőség intézkedései és elgondolásai csak a magyar orthodoxia törvényes fórumai — Központi Iroda, Központi Bizottság, Országos Képviselőség — útján vihetők keresztül. Az esetleges szubvenciók vagy támogatások szétosztása is csak ezen fórumok útján eszközölhető. Más országokban is csak az illető országos szervezetek útján indíthatók az Aguda vezetősége részéről intézkedések. Erecz Jiszroélban csak olyan lépéseket szabad megtenni, melyeket egy az ottani hithűekből alakított bizottság előzőleg jóváhagyott.

4. Magyarországnak az ügyvezető bizottságban a központi tanácsban és egyéb bizottságokban való megfelelő képviselése ügyében az orthodox központi iroda érintkezésbe lép az Aguda vezetőségével, a szükséges megállapodások létesítésére.

Jesiva internátus Pozsonyban

Pozsonyból jelenti tudósítónk: A már hosszabb idő óta megnyilvánult törekvések, hogy a nagyhirnevű jesiva növendékei részére internátust létesítsenek, ezuttal már konkrét formát öltenek. A főt. Schreiber Akiba főrabbi elnöklése alatt a napokban ülésezett előkészítőbizottság elhatározta az építkezés megvalósítását. E célra már megvásároltak egy telket a Schreiber-utcában, jelentékeny összegek vannak kilátásba helyezve, az építkezési terv készülöben van, úgyhogy rövidesen meglesz az alapkövetel.

Az előkészítő bizottságba tartoznak a zsidó közélet neves férfiai, minél fogva jogos a remény, hogy nemsokára egy a pozsonyi jesiva tradícióihoz méltó internátus a talmudtanulást előmozdítani fogja.

Az építendő internátus ünnepélyes felavatását a Chaszam Szajfínek z. c. l. — a jesiva nagy alkotójának — két év múlva Tisri 25-én bekövetkező századik Jahrzeit napjára tervezik.

Töltsük be az üresedésben levő főrabbszékeket!

A Zsidó Ujság legutóbbi számában „A salgótarjáni hitközségi viszály megoldása” címen megjelent egy közlemény, amely többek között ezt a kitélet tartalmazza: „Sajnálatos módon egyre több orthodox hitközségben követik el azt az eléggé el nem ítéhető mulasztást, hogy a főrabbszék megüresedése esetén nem választanak új vallási vezetőt. Ennek, a vallási életre kimondhatatlanul káros magatartásnak mielőbb véget kell vetni és az Orthodox Központi Irodában komoly figyelmet szentelnek e kérdés megoldásának”.

Nem kétkelkedem, hogy e közlemény az Iroda tudtával jelent meg, s így csak örömmel üdvözölhetem az Iroda elhatározását, hogy e kérdés megoldásának komoly figyelmet kíván szentelni. Értesülésem szerint több mint 30 anyahitközségben betöltetlen a főrabbiállás. Ez a szám egyenesen megdöbbentő és aggasztó.

Ugy látszik, az egyik hitközség példája ráragad a másik hitközségre. Nem is csoda, hiszen tudvalevő, hogy minden hitközségben vannak egyesek, akik nem szívesen látják a főrabbi ténykedését. Elyrészt úgy érzik, hogy ez a ténykedés bizonyos korlátokat szab az életmódjuk elé, mert kétségtelen, hogy a vallási ellenőrzés a főrabbitelintély hatása alatt nagyobb nyomattal bír. Másrészt féltek talán a befolyásukat és hatalmi pozíciójukat a főrabbitól. Ha nincs főrabbi, ők a döntő tényezők a hitközségben, míg ha főrabbi áll a hitközség élén, úgy érzik, hogy háttérbe szorulnak.

Legfőbb ideje, hogy az Iroda erélyes kézzel nyúljon bele ebbe a darázs-fészekbe.

Ha nem tévedek, az Irodának a törvényadta jogánál fogva módjában van és talán kötelessége is, a hitközségeket rákényszeríteni, hogy az üresedésben levő főrabbszékeket betöltsék. Mi mindnyájan, akik az orthodoxia ügyét szívünkön viseljük, kérve-kérjük az Irodát, hogy éljen a jogával és teljesítse kötelességét! Az az érzésünk, ha ezen a téren komoly változás nem történik, az orthodoxia léte forog kockán.

Kötelességemnek tartom azonban az illetékes tényezőink figyelmét felhívni arra, hogy ezekben a szóbanlevő hitközségekben gyakran történik hivatkozás a budapesti orth. hitközségre, amely a fő-

rabbszékét ugyancsak hosszú évek óta nem tölti be. A budapesti hitközség, amely hivatva van az orthodox élet minden megnyilvánulásában a jó példával előljárni, e tekintetben sajnos veszedelmes precedenst szolgáltat. Van tudomásom róla, hogy Budapesten is a hitközség tekintélyes része, talán a zöme is, erélyesen követeli a főrabbszék betöltését. Hiszen a Zsidó Ujság ezévi január 22-i számában olvastuk, hogy a budapesti orth. hitközség képviselőtestületi ülésén akkoriban ez a kívánság impozáns módon nyilvánult meg a képviselőtestületi tagok részéről.

A Zsidó Ujság egyébként nagy feltűnést keltő vezércikkben foglalkozott akkor e kérdéssel. Közölte a rabbszék betöltését sürgetők, valamint az ellenzők álláspontját. Az ellenzők érvelését a következőkben ismertette: „Olyan a helyzet nálunk, (mondják az ellenzők) mint egykor a prágai hitközségben volt, ahol R. Jechezkel Landau elhunytá után évtizedekig nem találtak méltó utódot és amikor főrabbit választottak, akkor kihalt már a régi tudós nemzedék és az igények leszállítása bekövetkezett. Ezt látjuk Vilnában, ahol a vilnai gaon elhalálása óta nem választottak főrabbit”. Hát bocsánatot kérek, ezzel az indoklással éppen az ellenkező vélemény helyességét támasztják alá az ellenzők. Mert hiszen köztudomású tény, hogy a prágai hitközség majdnem teljes elvállaltalansága éppen arra vezethető vissza, hogy a Najdo Bijhüdo elhunytá után nem választottak főrabbit. Ezáltal indult züllesnek Prágában a vallási élet és rövid egynehány évtized alatt a legvallástalanabb áramlat kerekedett felül ott, ahol a törzsellemnek valamikor megmentő volt. Ugyanez az eset áll fenn Vilnában is. Mily messzire eltávolodott a mai Vilna attól a szellemtől, amelyet a vilnai gaon képviselt! Nagyon közelfekvő, hogy ez az eltávolodás ugyancsak az ottani főrabbszék üresen hagyásával áll kapcsolatban. Igen rossz szolgálatot tesz tehát az orthodoxia ügyének az, aki a prágai és a vilnai példát mint utánzásra méltót állítja oda a hitközségek elé. Lejtőre viszi a törzsellem tiszteletét és vesztélyeztetni az orthodoxia intézményeinek fennmaradását. Nem találok helyesnek

az ellenzőknek azt az érvelését sem, hogy nem találnak méltó utódot. Ha ezt a szempontot döntő szerephez jutatnák, akkor bizony igen kevés hitközség tudná rászánni magát, hogy néhai főrabbi elhunytá után utódot válasszon. Hiszen tudvalevő dolog, hogy majdnem minden főrabbi nimbusza jelentékenyen megnövekszik elhunytá után és az utóda, még ha valóban meg is üti azt a mértéket, amely őt elődjének méltó utódjává avatja, de a kegyelet, amellyel a bálbátim az elhunyt főrabbi emléke iránt viseltetnek, az utódot mindig kisebb kaliberűnek tünteti fel a szemükben az elődjénél.

Különbösen is tagadhatatlan tény, hogy valamint a briliánskö szépsége csakis megfelelő keretben érvényesül csak igazán, s minél szebb a keret, annál szebben tündököl benne a kő, úgy van a főrabbi személyével is. A keret, illetve a hitközség, ahol elhelyezést talál, az juttatja igazán érvényre a tehetségét és tudását. S úgy hiszem, nem tévedek, amikor azt mondom, hogy a budapesti hitközség olyan szép keret, amelyben a behelyezett drágakő a legszebb csillogással ragyog. Szóval, a hitközség teszi nagygyá a rabbiát. Ezt a körülményt nem volna szabad szem elől téveszteni.

Távol áll tőlem a budapesti hitközség belügyébe beavatkozni, de az adott körülmények között, amikor 30 hitközség vonakodik a főrabbszéket betölteni, a budapesti főrabbszék betöltése közügyévé nőtte ki magát, mert ha Budapest választ főrabbit, az előreláthatólag serkentőleg fog hatni a többi hitközségekre is, s így nagy előny származna belőle az egész orthodoxiára nézve. Igaz és tagadhatatlan, hogy kiváló dájon-jai vannak a budapesti orth. hitközségnek, de ez a körülmény csak könnyíti a hitközség helyzetét, amennyiben módjában van, éppen közülük megválasztani a főrabbiát! Hiába, a dájon nem pótolhatja a főrabbit, nem lehet az a tekintély, amelyre különösen a mai nehéz viszonyok között okvetlenül szüksége van minden hitközségnek. Ismétlem, nem a budapesti hitközség belügye lebeg szemem előtt, hanem az abból az egész orthodoxiára származó és származható káros momentumok.

STERN SALAMON

(Baktalórántháza)

az országos orth. képviselőség tagja.

„VICA” gyermekoeci, gyermekágy, összecsu-kos sodronyágy, sezlon, matracpárnák
legolesóbban: **Ausch, Kertész u. 50, Tel.: 146-249**

RENDELJE MEG M. Ch. Luzatto híres olasz-zsidó tudós MESZILASZ JESÓRIM c. páratlan érdekességű vallásbölcséleti művének most megjelent fordítását. A hasznos élettanulásokot tartalmazó művet KLEIN KÁROLY miskolci hittanár, a „Zsidó Hítélet” szerkesztője fordította magyarra. Ára fűzve P 2.20, díszkötésben P 3.—. Megrendelhető a fordítónál: MISKOLC, KÁLVIN-UTCA 20.

Orth. kóser sajt, vaj, idej juhturó
Özv. PAPPER DEZSŐ-né
Bpest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 1-345-30.
Nagyban Kicsinyben

Katzer Árpád szücsmester
bunda-, róka- és szörmeáruil elismerően jutányosak
BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ UTCA 23. TELEFON: 112-034

Divatos, izléses **parókákat** hullámos hajból
PIECHNIK és MECHTL-nél
Hajmúterem, IV., Váci-utca 18. Mérsékelt árak

Gyalog Newyorkból a csikágói jesivába

Az amerikai vallásos zsidó életnek egy érdekes és egész eddig ismeretlen vonásáról ad hirt a Csikágóban megjelenő *Jüdischer Kurir* nevű zsidó lap. Megtudjuk belőle, hogy nevezett városban van egy jesiva, amelynek neve: *Bész Midros Latajró*. Vezetője *Silber Saul* rabbi. Ennek a multkor alkalmi volt egy új növendék felvenni, aki Newyorkból jött és akinek élettörténete rendkívül tanulságos, egyszerre föl-emelő és lehangelő. Az új böcher neve *Brown Cz'vi*, aki a következően mesélte el élettörténetét:

— Teljesen vallástalanul nevelkedtem. A népiskolában nem részesültem hitoktatásban. Mint az amerikai gyermekek legnagyobb részét, engem is csak a sport és az atlétika érdekelt. Azután a felsőiskolába kerültem, miközben mint munkás dolgoztam egy tréfi hentesárnyában. Véletlenül bekerültem egyszer

a templomba, ahol egy prédikációt hallgattam. A rabbi angolul beszélt. Jól megérttem és amit mondott, az mind új volt nekem. A beszéd hatása alatt foglalkozni kezdtem a zsidóság történetével és irodalmával és rendkívül érdekesnek találtam. Tanulmányaim hatása alatt keresni kezdtem a rabbiknak és intelligens vallásos zsidóknak társaságát. Egyszer azt határoztam el magamban, hogy belépek a newyorki „R. Jiczchok Elchonon” jesivába, de nem vettem be, mert semmiféle előképzettségem nem volt. Ezt a kísérletet azután még néhányszor megismételtem, amíg végre hetedszer sikerült bejutnom. Meg kellett kezdenem az alef-bész tanulmányaimmal. Napról napra tárgyakat tanultam, este egyéb tanulmányokat látogattam. Azután megismerkedtem egy kiváló talmudistával, aki önművelés és lelkesedéssel tanított engem. Igen sok nehézséggel kellett megküzdennem, amíg végre megérttem egy lap gemóret. Amikor megismerkedtem a Talmudnak szent világával, lemondtam mindenféle sportról és világi szórakozásról.

— Szüleim egészen kétségbe voltak

Stern fűzőszalon

modern és olcsó. Sip-utca 6. II. em. 1. Lift. Telefon: 135-460.

Fiu és leányka télikabátok

a legnagyobb választékban

Székely Jenő

IV., PETŐFI SÁNDOR UTCA 9.

esve az én változásom miatt és most is rendkívül sajnálják, hogy így megváltoztam, mert azt mondják, hogy nincsen semmi anyagi alapozottságú jövőm. Iskolatársaim is kinevetnek engem. Ezért elhatároztam, hogy elhagyom Newyorkot és a Tóra-tanulás egy új forrásához indulok. Ugyis lehetetlen volt a helyzetem. Szüleim és az egész rokoncsaládom kimondott boldognak tartottak. Erre azután vettem sziderlímét, tfilímet és chüsimomat és neki indultam a nagy utnak Csikágó felé. Az utnak nagy részét gyalog kellett megtennem, mert az uton 60-70 mérföldnyi gyorsasággal rodogó autók nem akartak felvenni engem. Fáradtan, éhesen vonszoltam magamat, amíg sikerült egy jószívű ember autóját megállítani, aki felvett a járművére és elhozott ide Csikágóba. Itt alkalmam van éjjel-nappal tanulni és teszem abban a tudatban, amint a Perek hirdeti: „a kínálódás szerint van a jutalom”. (L'füm czaaro agro.)

BECKERT HUGÓ

parókakészítő specialista

A legújabb modellek állandóan raktáron.

Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mersékelt árak!

A zsidóváros...

Nem emlékszem már, hogy melyik új-ság rendezett egyszer ankétot a huszadik század legnagyobb csodájáról. Különböző válaszok érkeztek be: a rádió, a hangosfilm, Einstein, a Zeppelin. Csak egy válasz volt, amely Tel-Avivot nevezte a legnagyobb csodának.

Nagyon helyes. Valóban csodálatos dolog, ez a Tel-Aviv!

Mintha a tenger habjából, a kopár földből nőtt volna ki hirtelen a Földközi tenger partján egy csodálatos, fényben úszó város, világos, szép széles, aszfaltozott utcákkal, palotákkal, villákkal, kertekkel, terraszokkal, terekkel, sétányokkal, zöld parkokkal és mindez a morajló tenger közelében és minden fölött — a ragyogó kék palesztinai égbolt!

Fehér, rózsaszín, kék és zöld — hogy tetszik a színek összetétele?

És ha eszedbe jut, hogy ez a város 15-20 év alatt épült, megállsz, mint egy rébusz előtt.

És szemünk előtt épül tovább, ugyanazzal a tempóval. Egy turista, aki két hónapot tölt Palesztinában, két Tel-Avivot talál itt: egyiket, mikor ideérkezik

és egy teljesen újat, mikor visszaindul. És valóban zsidó város. Zsidók építettek. Az építésztől az üvegesig, a kőművestől a festőt — csupa zsidó kéz munkálkodott rajta. És lakni sem laknak mások, csak zsidók — még orvoságnak sem találni egy nem-zsidót... Itt még a sábesz-gój is zsidó...

Körül vagy véve zsidókkal. Elöl egy zsidó, jobbról egy zsidó, balról egy zsidó és hátul, bizonyára, szintén egy zsidó áll.

Hogyan lehetséges ez? Én mindig úgy képzeltem, hogyha zsidók építeni fognak egy várost és letelepednek benne, az legfeljebb egy Berdicssev, Kaszriliwke és hasonló zsánerű hely lehet.

Tel-Aviv rombadöntötte minden elképzelésemet. Különböző is, Tel-Aviv egy csapással pozdorjává törte a zsidósággal szembeni vádak és elöítéletek tákolmányát és sok velünk kapcsolatos „igazságot” hazudtolt meg.

Tel-Aviv bizonyította, hogy a zsidóknak érzékük van a tisztaság iránt, a zsidók kedvelik a szép formákat, szeretik az ízléses lakhelyeket; sőt, még a rendnek is barátai, figyelmesen járnak az utcán, kerteket ültetnek és odaadással ápolják a virágokat. Bizonyította azt

is, hogy a zsidó mentes lehet a hisztériától, hogy héberül beszélő lányok szépek is lehetnek, hogy a zsidó okos lehet önmagának is és hogy nagyszerű ideái lehetnek. Bizonyítotték? Kieptített egy ilyen kertvárost, egy ilyen csodálatos nyári és téli oázist, a technika legújabb vívmányai szerint, a nyílt tenger közvetlen közelében és letelepedett „a szőlőtökeje és fügefája” alá.

Idillikus város és mégis a zsidóságé. S az élet is olyan idillikus, félünnes. Még az ipari és kereskedelmi centrumokban is kényelmesen, kapkodás nélkül zajlik az élet. A boltok, akik vasárut, kötelet és ruhaneműt árulnak, a kovácsok, akik nehezen dolgoznak a műhelyekben, az uccaseprők, a kőművesek és a csatornázók — mindenki gemütlich, jókedvvel dolgozik. A mézsár-székben, a halpiacon — mindenütt érezhető az idillikus légkör. A szefard hordár, aki a csomagot viszi, a jemeni tejés, a bucharai süteményes, a sofför, a rendőr — mindenki idillikus. Még két zsidó veszekedése a vásártéren, még a törvényszék is dr. Korngrin bírászkodásával — minden, minden olyan könnyed, nyáriás. Még a szegénység is körülhatárolt, félünnes.

Megjelent a „Hanajszen Bajom Derech” 60.450 tételű talmudikus lexikon I. kötete

Több ízben írtunk már erről a grandiózus talmudi enciklopédiáról, amelyet Wachsmann-Leichtag Ábrahám újpesti orthodox rabbi szerkesztett. Az első kötet most jelent meg. A posthumus munkára valóban ráillik a neve. Valóságos útmutató a talmudirodalom tengerén. A mű, a szent hagyományos irodalomnak: a két Talmud, a legkülönbözőbb midrások, valamint a Sülchon Örűch és decizórok tétéleinek oly módszerű összeállítás, hogy a keresett tételt pillanatok alatt meg lehet találni, ha az ember a tételnek egy jellemző szavára emlékszik.

A teljes mű 60.450 tételt tartalmaz, beosztása igen eredeti és érdekes. A tételek összessége „országot” képez, amely 22 „városra” oszlik, azaz az alef-bész mindegyik betűjének egy-egy „város” felel meg. Minden „város” feloszlik „utcákra”, az utcák pedig „házakra”, melyeknek „lakosai” jelentik az egyes tétéleket. Például az *Avélim* (gyászoló, gyásztörvények) fejezetének címszava ugyebár X betűvel kezdődik, tehát az X „városban” (vagyis az első kötetben) keresendő, tehát fellapozzuk az első kötetben az *Avélim* címszó fejezetét („utcáját”). Ha már most egy idevágó speciális vallási szabályt (*din*) akarunk megtudni, például, hogy mik a gyászoló szabályai szombaton, akkor ezen „utcában” felke-

ressük a — szintén alef-bész sorrendben csoportosított alcímek között — a *sabosz* alcímet („házat”) és itt megtaláljuk a keresett szabályt (a „lakost”).

A mű eredetileg csak *agadikus* tétéleket és midrasi helyeket ölelt fel. Hozzáértők tanácsára azonban a tudós szerző a *halacha* tétéleket is belevonta, amiáltal a mű teljessé és — különösen rabbiknak — nélkülözhetetlenné vált: bárki könnyen megtalálhatja benne az általa keresett vallási szabályt (*din*) és forrását a Sülchon Örűchben és responzumokban.

Ezáltal az anyag rendkívül kibővült. Így például eredetileg az alef-nek 5096 tétéle volt, most felszaporodott 11.560 tételre. Az egész mű pedig 40.200 tétel helyett a hozzájött 20.250 halachikus tétellel: 60.450 tételt foglal magában. Hogy a lexikon egyes tétélei ezáltal mennyire kibővültek, azt legjobban illusztrálhatjuk 1-2 tétellel. Az említett *Avélim* „utcája” pld. 102 tételtől 970-re szaporodott a hozzájött 686 halachikus tétel által; a „férfj és feleség” (*Is v'isó*) utcájának 313 *agadikus* tételéhez 1217 halachikus tétel került és a tételek száma 1530 lett.

Amint a mű próbaívéből látjuk, igen kiváló rabbitételek ajánlják legmelegebben, telve vannak a mű iránti elismeréssel és kiemelik a szerző szakavatottságát. Approbációkat írtak R. Sólem

Eliezer újfehértói Rebbe, továbbá *Schreiber* pozsonyi, *Rosenberg* újfehértói, *Wider* nyiregyházi, *Zirelsohn* kiseneyi *Müller* lobowai, *Weidenfeld* trzebiniei fő-rabbik. A többi approbációk a II. kötetben jönnek.

Mivelhogy az egész 22 kötet kinyomtatása óriási összeget igényel, szerző úgy véli megoldani, hogy a most megjelent első kötetért befolyó összegből adja ki a következőt és így tovább. Tekintettel a nemes célra, nagyon ajánlatos, hogy mindazok, akik szívükön viselik a szent irodalom felvirágztatását, siessenek szerző törekvéseinek támogatására és rendeljék meg az igen szép nyomdai kiállításban megjelent kötetet, melynek ára igen jutányos: füzve 4, kötve 5 pengő. Az összeg előre küldendő be a szerző címére: Wachsmann-Leichtag Ábrahám rabbi, Ujpest, Erkel-utca 41.

Orth. kóser házikósz

házhöz szállítva Mandel, Garai-tér 17
Telefon 145-077. (A már rég elismert hévízi Mandel vendéglős.)

Menyasszonyi ajándékok, óra és ékszerárak legmegbízhatóbb vétel és eladási forrása GESTETTNER IMRE, Ujpest, Király-u. 47. Budapesti telefon 2-945-60. Ékszerterveződetag.

Nem hiába ragaszkodnak annyira a város lakói Tel-Avivhoz. A gyermekekhez való ragaszkodás ez, amint látjuk, hogy napról-napra fejlődik és izmosodik. Százegyszer hallhatjuk az ismerőseiktől a legnagyobb lelkesedéssel, Tel-Aviv keletkezésének történetét:

— Ime, itt, ezen a helyen — nyújtja ki egyik kezét és rámutat az aszfaltozott utcákra a cirádás villákkal, leanderekkel és szederbokrokkal — itt pusztá homok volt, mely homoktenger, sivatag.

— És itt, — mutatja a másik a „Sderot Rotschild” gyönyörű, széles sétányát, amely karcsú ciprusokkal és mimózákkal van beültetve — ezen a helyen kövek, kopár, élettelen kövek hevertek.

— És az a hely, — mutatja a harmadik a sokfelé ágazó üzleti centrumot, a díszes kirakatokkal és cégtáblákkal — az 23 év előtt a „külváros” volt, ahol veszélyben forgott az ember élete, ha revolver nélkül odamerészkedett.

— És itt sakálók üvöltöttek. Most egy tágas út van promenáddal, fürdővel, kávéházakkal és európai hotelekkel s egy év múlva már mindez bizonyára kicsi, semmi és ósdi lesz, mert nagyobb, szebb és újabb épületek foglalják el a helyüket.

Olyan zsidókkal is találkozunk itt, akiknek egyedüli foglalkozásuk, hogy szeretik és rajonganak Tel-Avivért. Járnak az utcákon és bámulják az épülő házakat, a fákat és az új jövevényeket.

Ha éhesek is egy kissé ezek a rajongók, jóllaknak a szeretettel, Tel-Aviv iránti határtalan szeretetükkel.

Egy ilyen zsidó tisztában van minden ház történetével, méretével és korával.

— Ime, ez a ház — meséli — már öreg, a legősibbek közül való. Már ma-holnap 23 éves lesz. Egy kivénkedt ház...

Ha valaki házat épít, mindnyájan örvendeznek, még azok is, akiknek nincs saját házuk. Addig örvendeznek, míg eszükbe jut, hogy lakbért kell fizetni, vagy hogy itt a költözés ideje és nincs még új lakás... Akkor sóhajt egyet... De ez a sóhaj is idillikus, romantikus, errec-jiszroéli sóhaj, mint az itteni bajok általában.

Vannak-e egyáltalában bajok? Biztosan. De azok is idillikusak. Itt lakni lehet egy tengerparti palotában és gondokban gyöttrődni. Vagy találtak egy zsidót „a szőlőtöke és fügefája alatt” és mellékesen — sóhajtozik. Mert egy váltó, ha héberül

is van kitéltve, mégis csak váltó és az óvás, ha héberül is van írva, mégis csak óvás. És ha szombaton nem is kell fizetni, fizetni kell vasárnap. S a pénz, ha héberbetűs ereci pénz is, ha nincs belőle nagyon keserű. S a krízis, amely ide is belopózott, még pedig certifikát nélkül, elég rendszeresen működik. De mindennek ellenére az egész világhoz viszonyítva, itt mégis csak Erec-Jiszroél van.

Semmiestre sincs annyi munkanélküli, mint Amerikában...

Jiddisből: Tisbi Illés.

אָרַטָה' נֶשֶׁר

Karmel Friedmann Pensió Józsefné

Budapest, Andrassy-út 43.
Telefon: 1-289-67.

Elsőrendű villamos és autóbussz-összeköttetés a város minden irányában.

Modern kényelemmel berendezett folyóvízes szobák, elsőrangú — kivanatra diétás — konyha.

Referencia:

Bpesti orth. rabbiság

A nagy stadlon

Elbeszélés a XVI. századból, Lehmann nyomán. 35

A két katona, miután így megbarátkoztak, egymás mellett kitarítottak és elhatározták, hogy mihelyt megtehetik, visszatérnek Németországba.

Hónapokig dült a háború, idők folyamán újabb csapatok mentek Olaszországba, ezek között elaszziak is voltak. Az egyik katona Günther kapitánynak ismerőse: Peter von Reichenheim volt.

— Mikor hallottál hírt kapitány úr — kérdezte Péter — a te nővéredről, Mária kisasszonyról?

— Már régen. Apám szerencsétlen halála után azt írta nekem, hogy Prechter lovag pártfogásába vette és családjához akarja vinni.

— Hát, mondta Péter, *túlságosan* ... vette pártfogásába.

— Mit akarsz ezzel mondani?

— Várkastélyába vitette, nem házába és ... és ... amikor jól lakott vele, kidobta.

A kapitány úgy állt ott, mintha leszógezték volna. Száz csatában vett részt, de ilyen rettenetesen nem érezte magát, mint ennek a hírnek hallatára. Amikor magához tért, ordító hangon odaszólt:

— Ember, igazat beszélsz?

De akkor odalépett Dixinger és azt mondotta:

— Kapitány úr, én is hallottam erről az esetről, de én nem tudtam, hogy a szegény áldozat a te nővéred. Én ajánlom, mindketten kerekedjünk fel, úgyis vége van a háborúnak, szabadságot kapunk és megbosszuljuk azon a hitvány fráteren az ő gazságát.

Amikor a kapitány meghallotta, hogy megbosszulhatja a családján esett sérelmet, magához tért és azt kérdezte az elaszzi ujonctól:

— Tudod, hogy mi lett az én nővéremmel?

— Igen, a lovagnak egy régi szolgálója Woltz, akit ő durván megsértett becsületében, pártfogásába vette és kimentette.

— No, akkor már nyomom vagyunk, — szólt Dixinger. Éppen miattam történt, hogy ez a gazember rácsapott osztorával az öreg Woltz arcába. Tudom, hogy az öregnek egyetlen — férjzett — leánya van, azt is tudom, hol laknak, bizonyára odavitte a szerencsétlen kisasszonyt.

Rothbach és Dixinger jelentkeztek a parancsnokságnál, megkapták a szabadságot. A küzdő felek amugyis elfáradtak, békekötésre voltak hajlamosak, amire Károlyt különösen az indította rá, hogy Magyarországon Szapolyai János megkoronáztatta magát királynak s a törökökkel szövetkezett és ennek következményeképpen a hódító törökök Németországot fenyegették már.

A két katona nekiindult tehát a nagy útnak az Alpe-seken keresztül, hogy minél gyorsabban elérjék Németországot.

Dixingernek igaza volt. Az öreg Woltz elvitte Máriát az ő lányához, ahol igen kicsiny, nyomorúságos lakásban tengette életét. A két katona megtudta, hogy Prechter lovag mikor vonul lovagvárába és elhatározták, hogy meglepsik. Magukhoz vettek tíz embert, egész éjjel meneteltek erdőn át, amíg napfölkelte előtt elbujtak a várhegy mellett. Reggel tíz óra tájban Prechter lovag kíséretével a vár felé tartott. Erre a 12 ember kiugrott rejtékhelyéről és felhangzott a szó: „Megállni!” A lovag szolgálói megsarkantyúzták paripáikat és menekültek. A lovag megállt és azt kérdezte:

— Mit akartok?

— Nem ismersz?! — válaszolta neki az elébe lépett Dixinger.

— Nem, — felelte.

— Dixinger vagyok, akit te felakasztattál.

— Mi az, talán feltámadtál?

— Egy irgalmas kéz levágott a bitófáról és azóta a császár hadseregében küzdöttem. Most pedig eljöttem, hogy felelősségre vonjalak.

— Semmi felelősséggel nem tartozom neked! Résztvettél a parasztlázadásban! Ha azt hiszed, hogy jogtalanul jártam el veled, panaszt emelhetsz a kormánynál, most azonban hagyj békében.

Erre odalépett hozzá a kapitány:

— Mondd csak, Prechter, velem szemben is ilyen arcátlan leszel? Nézz reám, én fivére vagyok a szegény Máriának, akivel szemben te becsületlenül viselkedtél. Most leüthetném a fejedet, amint ezt megérdemled. De én tisztességes lovagi diadalban akarlak megölni.

A lovag láthatólag meg volt rendülve, amikor gyalázatosságát így szemrehányja valaki, szó nélkül leeresztette a sisakrostélyát, megfordult lovával és harci állásba helyezkedett. Igen heves volt az összecsapás. A kapitány részéről dolgozott a düh és a nagy harci készség. Prechter kétségbeesetten védekezett, mert tudta, hogy nincs kegyelem. De egyszerre erős ütés éri Prechtert, megsebesül, lefordul lováról. Hozzáugrik a kapitány és azt mondja:

— Esküdj, hogy nőül veszed testvéremet!

— Balgáság, hisz házas vagyok!

— Térj át a lutheránus vallásra, akkor elválhatsz a feleségedtől és visszaadhatod szerencsétlen nővéremnek a becsületét.

A földön fekvő megsebesült lovag felült és azt kiáltotta: *Soha!*

Ebben a pillanatban a kapitány beleszúrta a gégéjébe, amire a lovag holtan elterült.

Futótüzként terjed el a hír, a lovag dicstelen végéről. Rebesgetni kezdtek: *Ez azért van, mert az ártatlan zsidókat ki akarta üzetni* ... Nemsokára rá a gyermekek között diftériajárvány ütött ki, mely több gyermekén kívül egy napon elvitte Hagenau főbiráját, Gottesheim urat és Plence királyi tanácsost. Az ő halálukkal véget ért a járvány. Így kimult mind a négy férfiú, akik a zsidók kiűzetését szorgalmazták. Ezt az eseményt részletesen leírja az ő naplójában R. Joselmann, de le is van írva az 1591-ben nyomtatott strassburgi krónikában.

Elaszzi zsidósága ezekután egynehány évig nyugodtabban élhetett. R. Joselmann közbenjárását azonban alandóan igénybevétték. Baisingen faluban (Württemberg) különös eset történt. Egy parasztlázadás közben megfojtotta mellette fekvő kisedét. A férj nem volt otthon. Amikor az asszony másnap tudatára ébredt annak a szerencsétlenségnek, ami érte, férje előli rettegésében fogta a gyereket, egynéhányszor belevágott késsel a hullájába, a szomszédos zsidó házba dobta, azután elkezdte ordítani, hogy gyermekét ellopták tőle. A többi már gyorsan ment. A zsidókra terelődött a gyanu, kikutatták házaikat, megtalálták a hullát és erre az összes ottlakó zsidókat — 36 személyt — fogságba vetették. Midőn a szomszédhelységek zsidó lakossága ezt megtudta, futárt küldtek R. Joselmann-ért, aki rögtön lóra kapott, éjjel-nappal utazott, de amikor elérkezett Baisingenbe, akkor 36 máglya volt felállítva, 36 ártatlan ember elégetésére, akiket előzőleg kínzásokkal rábírtak, hogy azt vallják, amit csak akartak tőlük.

Hiába rimázkodott R. Joselmann, hogy halasszák el a kivégzést, amíg Ferdinánd főherceg, vagy a császár elé kerül a dolog, hiába fenyegetődzött császári megtorlással, nem használt semmi, kivették őket a börtönből, hogy végrehajtsák rajtuk a halálos ítéletet.

(Folyt. köv.)

Bloch kontra Rohling az igazságért

A múlt számunkban megemlékeztünk *Zadarecki* lengyel nem-zsidó tudósnak „A Talmud az évszázadok pergőtüzében” c. tárgyilagos művéről. A tudós a Talmud ellen felhozott rágalmak elleni küzdelmek felsorolva megemlíti azt az 55 év előtti nagy küzdelmet, amelyet *Bloch J. S.* vívott a talmudrágalmazó Rohling ellen.

A németországi *Münsterben* — írja — élt mint kanonok dr. Rohling. Rendkívül türelmetlen és középkoriasan gondolkodó férfiú volt. Irodalmi pályájának első szakában a protestántizmus ellen hadakozott. Így például 1874-ben kiadott egy könyvecskét: „A salamoni példabeszédek,” amelyben többek között azt mondja: „Ha egy zsidó a protestáns vallásra tér, erre alkalmazható az olasz kiszólás, lakásváltoztatás az ördög házában”.

Egy másik iratában az inkvizíciót igazolja. Egyik iratában a legutolsó hangozástól kezdve elszólta, hogy az általa kiadott értekezésről kisült, hogy hitvány plágium. A kompromittált ember erre elhagyta Hágát és Berlinbe ment, ahol protestáns hittérítő akart lenni. A misszió vezetője azonban rögtön vizitában volt embere jellemével és így

ügybe belekapcsolódott egy igen kétes-hírű zsidó.

Amint egy törvényszéki jegyzőkönyvből kiderül, Briman Áron a galíciai Buczaczból származik, ahol családja is volt. Egy szép napon eltűnt otthonról és Hollandiában, Hágában tünt fel. Mivel-hogy ott nőtlennek adta ki magát és tudományos értekezést adott közre, több gazdag család vőül akarta megszerezni. Egyszer azután egy krakkói ismerőse Brimantól levelet kap, hogy a mellékelt és a hágai rabbisághoz intézett levelet adja fel a postán anélkül, hogy felbonná. A címzett éppen emiatt nagyon kíváncsi lett, kinyitotta a levelet és látta, hogy hamisítvánnyal van dolga. A levélben az volt, hogy a híres Briman az ő hűtlen feleségétől el lett választva. Természetesen az illető rögtön értesítette az illetékeseket és így a jó madár le lett leplezve. Hozzájárult azután az is, hogy az általa kiadott értekezésről kisült, hogy hitvány plágium. A kompromittált ember erre elhagyta Hágát és Berlinbe ment, ahol protestáns hittérítő akart lenni. A misszió vezetője azonban rögtön vizitában volt embere jellemével és így

Árja-paragrafus a bécsi vakok között

Bécsből jelenti tudósítónk: Egy itteni bírósági tárgyalásra bevezettek egy zsidó vakot. A rendőr feljelentette, hogy kéreget, mert egyik üzletből a másikba járt. A tárgyalás folyamán kiderült, hogy kicsoda ez a „bűnös”: házas, három gyermek apja, teljesen vak és havi 70 osztrák schillinget kap kegydíj, amelyből 24-et lakbérért fizet el. A bíró kérdésére vajjon koldult-e, azt felelte: „Szó sincs róla, én csak házaltam”. A bíró tovább kérdezi: tulajdonképpen mi a foglalkozása? A felelet: zenesz vagyok. A bíró tovább kérdez: miért nem dolgozik szakmájában? A válasz rövid és fájdalmas volt és benne rejlik a mai zsidótársadalom egy nagy tragédiája. A válasz ez volt: „Hol?...”

Ezzel a tárgyalással összefügg az a különös mozgalom, amelyről a multkor írtak a bécsi lapok. Az osztrák vak ze-

A karcuság tílka

EHRENTÁLNÉ (Geczovits Renée)

füzőszalon, Dohány-u. 39.

Telefon: 140—264.

tehát a szélhámos, *Páderborn* városába megy. Az ottani katolikus klérus szívesen fogadja, katolikussá lesz és kiad két iratot, *Jusztus* álnév alatt, amelyben a leghitványabb módon megtámadja a zsidóságot. A német zsidók feljelentést tettek az iratok ellen. A törvényszék dr. *Ecker* nevű papot kérte fel szakértőnek, de ő nem értve a dologhoz, *Brimanhoz* fordult felvilágosításért. Erre Briman a saját iratáról a legkitűnőbb kritikát adta le. A kritika alá azután *Ecker* írta a nevét. Amikor azután dr. *Bickel* professzor *Eckernek* eljárását megtudta, iparlovagnak és plagizátornak bélyegezte.

Ezt a Brimant, Rohling igen alkalmas embernek tartotta céljaira. Meghívta Prágába, fizetéssel dotálta, megígérte neki, hogy az egyetemen megszerezheti az orvosi oklevelet, habár érettségije sem volt és most ketten nekiültek, hogy megírják a *Delitsch* irata elleni publikációt. Az irat ellen az aggastyán *Delitsch* rendkívül erőlyesen kikelt, megbélyegezte mindkét embernek lelkiismeretlenségét és arcátlanságát. Iratának a címe: „*Rohlingnak és Justusnak, a két vérvád-huzagnak salek-mat!*”. Meg kell állapítani, hogy az utca szempontjából Rohling előnyben volt, mert *Delitsch* csak professzori stílusban tudott írni és egyáltalán nem bírt az utca nyelvén szólni.

A Rohling-Delitsch párba jágnélkül elhúzódtott volna, ha közbe nem jön egy eset. Erről majd egy másik cikkben.

Orsz. Tomché Jesivósz Egyesület, Győr

V. kimutatás az 5697. évi „Tomché Jesivósz Sabosz” eddig befolyt bevételéről.

Rajka 29.30, Rozsály 5.60.

Receok: Dr. Horn A. (Pusztadalla), Stern M., 5-5, Grünhut L. 4, Fried M., 1.50, Barok M., Braun E., Czeizler A., Engel S., Izsák M., Pauncz I., Dr. Pauncz I., Pauncz S., Singer S., Schwarcz L., Weisz L. 1-1, kisebb ad. 4, össz. 31.

Riese, templom: Löwenkopf Jenő 9, Kleinbart Bernát 6.— Fischer Jenő 5.— Billitzer Sándor 2.20, Löwenkopf Mór, ifj. Zucker Ign., Weinberger Sándor (Kisvárdai) 2-2, ifj. Zucker Jenő 1.70, Grünfeld Herman 1.50, Markovits József, Stark Menyhért 1.20 — 1.20, Friedmann Mór, Fröhlinger Lajos, Grünfeld Gyula, Löwenkopf Dávid, — Adolf (Semjén), — Ignác (Semjén), Neufeld Herman, Perlstein Herman (Semjén), Róth Zoltán, Sorger Izidor, Weinstock Sám., Weinberger Ign., Zucker Jenő, id. — Dezső, ifj. 1-1, kisebb ad. 7.40 (össz. 55.20.) Róth Menyhért incassó díj: 2.76. Tif. Bach.: Friedmann Bernát, — Jenő, Löwenkopf Bernát, — Mór, Zucker Simon 1-1 kisebb ad. 4.60 (össz. 9.60.) össz. 64.80.

Sajószögöd 15, Salgótarján 90, Sárretudvari 14.14, S. aljaujhelyi vágási főrabbi jesivája 4.40, Seregélyes 11.— Siófok 40.—, Soltvadkert 220.—, Sopron Rosenberg rabbi imaház 18.10.

Sajócszeg: Brandspiegel Dezső 2.— Edelstein I. 1, Rosenfeld B. 0.50, össz. 3.50.

Sajókaza: Dávidovits Ignác 5, Adler Vilmos, Rosner Imre, — Sándor 2-2, kisebb ad. 2.40, össz. 13.40.

Sárbogárd: Glancz Adolf, Spitzer Aladár 2-2, Fischer Kálmán, Guttmann Andor 1.50 — 1.50, Freireich Adolf, Geiringer Lipót, Katz Vilmos 1-1, kisebb ad. 3.60, össz. 13.60.

Sárospatak; Bész-Hámidros: Szoffer Salamon, — Mór 5-5, Dancziger Zoltán, Kohn Herman, Prager Mór 3-3, Schlesinger Fülöp 2.10, Edlisz Herman, Grünfeld M. H., Weisz Albert 2-2, Grünfeld Ch. L. 1.70, Stendig S. 1.60, Grünfeld N. 1.54, Grünfeld B. 1.30, Danziger L., Kohn J., Stecher M. 1-1, kisebb ad. 2.96, össz. 39.20.

Sárvár: Schwarcz József 12.20, Lessinger Sándor 7.50, Kosztolitz Dezső 6.80, Löwin Adolf 6.20, Steiner Zoltán 5.—, Arnstein Ernő, Löwinger Dezső 4-4, Galandauer Lipót, Stern Ferencz (Beled) 3.60, Lóránt Gyula 3.50, Löwinger Rezső 3.20, Lessinger Arnold, Pollák Miksa, Rosenbaum (Pozsony) 3-3, Leipniker Rezső, Schwarcz Emil 2.80 — 2.80, Berkovits Miklós 2.70, Spiegel Henrik 2.50, Fleisch Henrik

2.30, Guttmann József 2.—, Löwinger Jakab 1.60, Marton József 1.50, Ladányi Gábor, Rechnitzer Samu 1.36 — 1.36, Stein Áron 1.20 — Bandi Adolf, Fleisch Salamon, Grosz Antal, Günsberger Ernő, Izrael Ármán, Lock Ferdinánd, Löwin József, Löwinger Dávid, ifj. Löwinger Dávid, 1-1, kisebb ad. 4.68, össz. 104.

Sonkád: Rosenfeld Ábrahám, 2, Fried Jakab, Rosenfeld Dezső, — Ernő, 1-1, össz. 5.

Szabolcsbáka 17.50, Szamoszeg 15.—, Szarvas orth. I. részl. 53.—, Szatmárcseke 6.50, Szeged 7.70, Sz. fehérvér kongr. hitk. 10.—, Szikszó 39.—, Szil 46.52, Szilasbalhás 5.—, Szolnok orth. 20.—, Szolnok hitk. 5.—, Szuhakálló-Mucsony 8.50.

Szany: Feuereisen József rabbi 1.20, Krausz Mór 5.70, Weisz Géza 3.40, Glaser Dezső 3, Róth Béla 2.90, Pollák Jenő 2.30, Dr. Gelley Frigyes 2.—, Ungár Dávid 1.40, Krausz Jenő, Singer Lipót 1.20-1.20, Löwinger N. (Egyed) 1.—, kisebb ad. 2.10, össz.: 27.40

Szedres: Beck B, Donáth S., Grünzweig L., Müller B., Müller L., Polacsek V., Singer Zs., Winkler L. 1-1, kisebb ad. 3.62, össz.: 11.62.

Szeghalom: Schwartz Ernő 10.—, Schwartz Vilmos 4, Friedman Jónás 3, ifj. Altman Ign., Farkas S., Friedman A., (R. Palota) Ginstler J., Kallus N., 2—2, Schwartz F. és I. 1.50, id. Altman Ign., Braun G., Deutsch I., Friedman I., (H. Böszörmény) Grosz S., Kohn M., Kupferstein Á., Römer L., Schillinger A., Steiner S., Stepler B., Wallerstein L., Werner H., Weinberger A., Dr. Werner E. 1—1, kisebb ad. 7, össz.: 50.50.

Székesfehérvár orth.: Heinrich főrabbi és fia Rezső 12, Strausz Miksa 11, Farkas Lajos 6, ifj. Krausz, Schwarcz Herman 5—5, Blum Mihály 4, Heinrich Sándor, Reich Dezső, Salamon Menyhért 3—3, Fellner Jakab, Fried Géza, Gerőfi Sándor, Hirsch Mendel, Izsák Mór, Krausz Lajos, Schmelzer Adolf, Weinberger Dezső 2—2, Singer F. és fia 1.50, Deutsch Zs., Heinrich L., — Samu, Neumann S., Reichard M., Ripp J., Stern L. 1—1, kisebb ad. 9.30, össz.: 85.80.

Szin: Braun Samu 9.48, Rabin Sándor 7, Herskovits Béla 5, Lisszauer Dezső 4, Weiszberger Elemér 3.50, Blumberger Imre 2.36, Schaffer Dezső 2.24, Eisdörfer Mór 1.12, Eisdörfer Dezső 2, Róth Adolf 1.50, Eisdörfer Jenő 1, kisebb ad. —.98, össz.: 42.68

Szendrő: Rosenfeld Ferenc főrabbi 1.50, Groszmann Jenő 5, Schaffer (Miskolc) 3.50, Altmann (Mezőcsát), Friedmann Péter, Dr. Sándor Zoltán 3—3, Salzmann Miksa 2.50, Adler Vilmos, Blumberger József, Brucsiner S., Brunn Lajos, — Vilmos, Drexler Géza, Friedmann Ferenc, Glück Adolf, Preszler Miksa, Schwarcz Mór, Weisz Ábr. és Miksa 2—2, Adler S., dr. Dénes Zsigmond,

Einhorn Ign., Fried Jenő, Friedmann Ign., Glück Ernő, Klein Izrael, Kohn Imre, id. Krausz Adolf, Neumann Gyula, Reichmann Samu, Riesner Izidor, Spiegel Aladár, Spiegel Ödön, Schlesinger Béla, Steiner Sám., Segelbaum L. (vendég), Weinberger Samu 1—1, kisebb ad. 7.—, össz.: 68.50.

Tamási 26.70, Téglás, Mandel Ezekiel és Roth Simon által 20.60, Tiszabездéd 5, T. karád 27.14, T. lők 24.24, T. luc 19.70, Tolcsva 29.03, Törökzentmiklós 160, Tyukod 8.40.

Tab: Grosz Dávid rabbi 4, Kreisman H. (Zomba) 15.50, Galandauer Manó 6, Löwy Sámuel 5.70, Deutsch Elkán 5.36, Hoffman Lipót, Schlesinger József, Rubinstein Pál (B. Gyarmat) 5—5, Singer Mór 4.90, Herczeg Ignác 4.50, Ábrahám László, Donnerberg Imre 4.10—4.10, Kreisman Jakab 3.60, Krausz Aladár 3.20, Bachrach Gyula 3.10, Blau Mayer, Kürschner József, Nobl Manó, Ullman Mihály 3—3, Kallush Manó 2.60, Kuttner Miksa 2.50, Kuttner Mór 2.10, Bloch Artur, Goldberger Jakab, Herzog Miksa, Löwy Sámuel fiai, Rosner Salamon, Singer Ödön, Wiener Ferenc 2—2, Weisz J. 1.80, Neuman J. 1.60, Braun L., Bachrach Ö., — M., Bruck Zs., Fingerhut J., Feldman H., Goldberger D., Gombo S., Josefovics M., Klein Menyhért, — Miksa, Kohn F., Rosner J., Schwarcz L. 1-1, kisebb ad. 7.54, össz.: 137.20.

Tarcal: Rosner Herman főrabbi 1, Klein Mór 10, Glück Dezső és fia Ernő 2.50, Weisz S. 1.65, Fried Ernő, Spitz József 1.50—1.50, Safier S. és veje 1.40, Braunstein H. 1.35, Rothmann J. 1.10, Krausmann A., Reich Mór, — Dezső, Safier M., Sternberg A., — Ign., — Jak., Windt 1-1, kisebb ad. 7.14, össz.: 37.14.

Tarpa: Rosner Sámuel 2.18, Weiser Jakab 2.10, Klein Mórítz, 2, Blau Izrael, Blau Z., Dr. Klein Béla 1.50—1.50, Rosenblüth Lőrincz 1.20, Berkovits Jenő, Friedmann M., Fränkl Dezső, Grünfeld Áron, Kasszirer Dávid, Klein Dezső, — József, — Herman 1—1, kisebb ad. 3.32, össz.: 23.30.

Tét: Sauer Jenő 4.88, Poll Sámuel 3.20, Sauer Lipót 2.70, Sauer Bernát 2.60, Poll Sal. 1.88, Fleischer D., Schnürmacher S. 1.72—1.72, Donáth N. 1.44, Kugler E. 1.30, Blau K. 1.26, Poll E. 1.18, Sauer K. 1.12, Frieber L. 1, kisebb ad. 4.22, Össz.: 30.22.

Timnye: Alt Salamon 5, Alt Gyula 2, Schwartz Lajos 1.50, Knöpfler Mór, — Sámuel 1—1, Alt Herman, — Ignác, Knöpfler Frigyes id., — Izidor, Schreiber Miklós, Schwartz Izsák —.50 —.50, kisebb ad. 1.30, össz.: 14.80.

Tiszaadony: Berger Vilmos, Braun Ábr., Goldstein Zoltán 1—1, Szabó Ferenc és Klein Ernő —.80, Ferenc Sám., Goldstein Adolf, — Áron, Szabó Herman —.50 —.50, össz.: 5.80.

HIREK NAPTÁR

Sabosz Vajéró Chesvon 18
Gyertyagyújtás (Bpest) : 4.25
נשח kimenetele „ : 5.25

Felkérjük igen tisztelt előfizetőinket, hogy az esedékes előfizetési díjakat postafordultával be-
küldeni szíveskedjenek.

— Kahan-Frankl Samu elnök családi ünnepe. A budapesti orthodoxia elitjének találkozó helye volt a mult szombaton a Frankl-ház, ahol megünnepelték az orthodoxia országos elnöke második fiának barmiczevját. Az ünnepségre eljött Pozsonyból a szlovenszkói orth. iroda elnöke Pappenheim Izidor, a barmiczevjó nagybátyja is. A díszes közönség előtt az ünnepelő ifjú Kahan-Frankl Kálmán mintegy háromnegyed óras talmudikus fejtegetést tartott, a fővárosban az elmúlt ünnepekre tanult „Toó bidvar miczevjó” szüggében. A barmiczevjó — aki fulmináns psetllijének egyes részeit, megdicsőült nagyatyjának R. Avrohom Franklnak z. c. l. gyöngyszemeiből citálta — a jelenvoltakat bámulatba ejtette az előadás anyagának szuverén átértésével. Az ezután következő sólajs szüddajsz-on megkapó Tóra-igék keretében méltatták az ünnepély jc.ertőségét Sussmann és Steif rabbi, óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök, Klein Márkus saszehevra-elnök, Welcz Izrael rabbi, dr. Deutsch Adolf igazgató. Mindannyian mély fájdalommal emlékeztek meg R. Avrohom Franklról z. c. l. akinek sajnos már nem adatott meg, hogy ezen lélekemelő családi ünnepélyen az élők sorában legyen, de egyben örömmel megállapították, hogy R. Avrohom szelleme mily gyönyörűen tovább él és folytatódik vejjében, unokáiban, egész házában. A felejthetetlen szépségű ünnepély nem ért véget a maariv-imával: havdóló után sorra érkeztek még a távoli városrészekből a barátok és tisztelők, hogy a ház nemes Nagyszasszonyának Frankl Adolfnének és az örömszü-
lőknek szívélyes, bensőséges üdvözlétüket tolmácsolják. Az elnök háza iránti tisztelet megnyilatkozása volt az a tömörked ajándék is, amivel a tehetséges barmiczevjó-ifjú az fővárosból és vidékről, sőt külföldről is, elhalmozták.

— Egy orth. zsidó főkonzul halála. Baseltől jelentik: 62 éves korában elhunyt a szomszédos Allschwil melletti birtokán, a Svájc határán túl is ismert földbirtokos és jugoszláv főkonzul Sally Guggenheim. Ugy Berlinben ahol időközönként lakott, mint Baselen, erőteljes zsidó karitatív és vallási tevékenységet fejtett ki. Berlinben az „Adasz Jiszroél” előjárója volt. A baseli „Israelitische Religionsgesellschaft” és a „Guggenheim-templom” alapításával halhatatlanná tette nevét a megdicsőült, aki hamisítatlan, valódi vallásos ember volt és világviszonylatban is hathatosan működött közre orth.-zsidó klal-ügyekben.

— A bpesti orth. leányegyletben (Kertész-u. 32. II.) f. hó 23-án szombaton d. u. fél 4-kor Holländer Henrikné Bész Jáka új tanárnó tart előadást.

— A különös „csaló” esete... Kómius esetről számolnak be a napilapok. A népligeti csónakházba betörték, az egyik csónak tulajdonosa otthagytott egy erszényt, amelyben azonban pénz nem volt. A betörés után a hatósági közegek megvizsgálták a helyszínt és az üres erszényben egy levelet találtak a tolvajtól, amelyben azt mondja: „Máskor hagyjon pénzt bent, maga csaló”. Az egész kiszólás emlékeztet arra a kis esetre, amelyet a dubnói magid mond el. Betörték egy lakásba, feszítgették a pénzszerkejt, a ház ura pedig magára húzta a takaróját és nem törődött vele. A felesége kérdezte: miért vagy olyan gyáva és nem szálsz szembe a betörőkkel? Azt felelte: „Nem vagyok gyáva, csak nagyon szégyelem magamat, mert nem találnak semmit sem”. Ezzel magyarázza meg a próféta sirámát: „éch siododni, bajsni m'ajd — miképen lettünk kirabolva, nagy szégyenbe jutottunk”. Azaz: nem elég maga a baj, még szégyenkeztünk is kell...

**SZÖRME SZÜKSÉGLETÉT
STERN
ZÜCS
SZALONJÁBAN
SZEREZZE BE**

Szombaton zárva.
**BUDAPEST
DOROTTYA UTCA 9.
TELEFON: 182-351.**

Rendelések, átalakítások, prémezések, legfinomabb minőség és kivitelben.

— Masaryk elnök és a néhai ungvári főrabbi. Egy legújabb megjelent cseh könyvben — mint Prágából jelentik — a köv. epizód olvasható a nemrég 87 éves korban elhunyt Masaryk elnökkel kapcsolatban: 1927-ben, Masaryk elnök 77. születésnapja alkalmából, drósót tartott R. Avrohom Joszef Grünwald z. c. l. ungvári főrabbi. Prédikációjában kiindult a zsoldtársból: „Hasém b'ozcho jismach melech” s hivatkozott arra, hogy „oz” (ן) számértéke 77, majd ráolvasta a zsoldtár áldásait és befejezte a verssel: „tosisz Urajsaj ateresz poz”, melynek alapján azt kívánta neki, hogy a 77. születésnap után érje meg a 87-iket is, mint amennyi a „poz” (ן) szó számértéke. A könyv most azt írja, hogy „a nagy rabbi nemcsak mondta ezt, hanem meg is valósította az ő papi erejével”.

— Sárretudvariból jelentik: Chájé Szóró szombatján lesz a megdicsőült R. Smüel Dóvid Krausz főrabbinak z. c. l. első Jahzeitja, mely alkalomból hitközsege aznap este misnájosz-szijumót rendez és másnap felavatják a boldogultnak síremlékét és ajhel-jét.

— Lengyelország zsidóságának száma a legújabb népszámlálási adatok szerint: 3.114.000. Ezek közül 2.732.573, vagyis 88%, héber vagy jiddis anyanyelvű.

— A Garay-u. 48. sz. imaházban Tal-mudóra létesült, ahol szegény gyermekek ingyenes oktatásban részesülnek. Ezúton is felhivatnak azon fővárosi szülők, kik gyermekeiket vallásos nevelésben és oktatásban részesíteni óhajtják, hogy ebbeli szándékukat mielőbb jelentsék be Klein József rabbinál (Garay-u. 50).

— Bizalom a Mindenhatóban. Palesztinai lapok közlik egy utazónak leírását a szinájai sivatagról. Részletesen leírja, hogy a mai időben is néhol manna-bogyó lepi el a pusztát egy részét, amelyet az arab beduinok jó étvágyal fogyasztanak. Ha igaz is, hogy ez a manna nem azonos azzal, amiről a Tóra beszél, amelynek ize olyan volt, mint a mézeslepény (k'ezapichisz bidvos) és mint az olajos sütemény (l'sad hasómen) s amely szombaton nem hullott az égből, a hír mindenenesetre emlékeztethet bennünket arra a tanulságra, amelyet a Tóra a mannával kapcsolatban akar szívünkbe vénsni. A mannából csak az aznapra való adag hullott, hogy megtanítsa az embert, hogy napról-napra újra és újra bízni kell I'tenben, mert csak így tudja újra és újra megkezdeni az életküzdelmet.

**Orth. כשר kakaó és csokoládé
a legfinomabb kivitelben.**
Keksz, levestészta és ostyáruk. Diabetikusok részére „levegő” kenyér Elsőrendű dessert és különlegességek

WEISZ MÓR
orthodox kóser keksz, kétszersült,
és süteménygyára, Budapest, VII.,
Dob-utca 22. Telefon: 1-423-65

— Krámer Miksa 85. születe. Nagy ünnepeket ült e héten a Pesti Chevra Kadisa. A — mondhatni — fiatalos agilitással és acélozott munkabírással dolgozó nagynevű elnöke Krámer Miksa most töltötte be 85-ik születésnapját, frissességben és egészségben és klasszikusan megvalósult rajta a Zsol-táros szava: „Még virulnak aggságban”. Az ünnepeket előzően szombaton impozáns Tóra-avatás volt. A Chevra ugyanis a jubiláns tiszteletére gyönyörű kivitelű Tórártatott, amelyet szombaton avattak fel igen ünnepélyes keretben. A remek ezüst „*lele kajdes*” — melyen a Chevra intézményei (Szeretetház, Aggokháza, Vakok Otthona, Menedékház) vannak ábrázolva — a Heiden Leó cég művészetét dicséri.

— Elhalasztották a galantai jesiva nagy aszfójt! Chav. Talmidim közli: „A galantai jesiva nagy összejövetelét, amely az új beszahmidros felavatásával együtt Sabosz Vajéro-ra lett kitűzve, Rebbekek egészségi állapota miatt el kellett halasztani. Az új időpontot a Zs. U. utján idejekorán tudatni fogjuk.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfelül soronkint 1 P)
Steif Esztike Bpest, Bleier Antal Nyírbátor jegyesek. (M. k. é. h.)
Obudai Freudiger Edith Budapest, Goldner Dezső Kassa, jegyesek.
Breiner Illy Polyság, Herzog Nándor Trnava jegyesek.
Gross Edike Győr, Schmelzer Lajos Jánoshalma jegyesek. (M. k. é. h.)
Winkler Frida Vác, Newirth Jenő ékszerész, Budapest jegyesek.
Klein Dóra Bpest, Ganz Herman Zenta jegyesek. (Minden külön ért. helyett.)
Kellner Mancit Nyírbátor, eljegyezte Moskovits Miksa Csorna.
Keller Rózsika Salgótarján, Wohl Ernő Szerencs, okt. 12-én házasságot kötöttek.
Deutsch Piroška Hajdudházson f. hó 19-én kedden tartotta esküvőjét Frisch Mátyással a békéscsabai Tiferesz Bachurim elnökével. (Ez alkalomból a b. csabai T. B. szívből gratulál.)

Ujdonság! SEVILLA BOROTVALÓPOR
Tökéletes készítmény! Feltűnő olcsó árban!
BARBIEN VEGYIPAR, Budapest, VI., Király-u. 30. Telefon: 119-564.

Első forrásból vásároljon
ezüst tórafelszerelést,
gyertyatartót, arany, ezüst és
brilliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó
ékszerésznél

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, Király-u. 21. Telefon: 1-381-10

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas-tagon szedett betűkből 32 fillér. Állást-keresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegeken is.

A sárvári aut. orth. hitközség a met-szői állásra újból pályázatot hirdet. Pályázhatnak mindazon kellemeshangú magyar állampolgárok, kik 3 elismert orth. rabbi kabólójával rendelkeznek és az első pályázat hirdetése alkalmával meghívást nem kaptak. Pályázatok kor és családi állapot megjelölésével az alanti címre legkésőbb f. évi november hó 20-ig küldendők be. Mindazon pályázók, akik jelen pályázatban is részt akarnak venni, de okmányaik még itt vannak, ezen kívánságukat szintén az alanti címmel közölik. Utiköltség csak a meghívott-nak térítetik meg.

Sárvár, 1937. október 19.

Berger Antal hitk. alelnök.

A sajeszentpéteri orth. izr. hitközség-nél betöltendő, újonnan szervezett kán-tor-metszői állásra oly működésben levő, feltétlen kellemes hangú, 35 éven aluli magyar állampolgárok pályázhatnak, akit a sajeht műmehe ümüvhek v'jóré somájm merabbim feltételnek is megfelelnek. Javadalmazás: havi 160 pengő, lakás és a szokásos mellékjövdelem. Pályázatok — a képesítési és működési bizonyítványok másolatával felszerelve — legkésőbb 1937. november 20-ig alulirott hitközségi elnökhöz nyújtandók be. Költ-ségek csak a megválasztottnak térítet-nek meg.

Dr. Sichermann Sándor hitk. elnök.

PARÓKÁT

legszebb kivitelben készit hullamosi-tott hajból; javítást, ondolást olcsón vállal

HEISZ JENÓNÉ
parókaészítő és női fodrász,
Budapest, Király-u. 53.

Apró hirdetések

JÓMENETELŰ kóser csemegeüzlet azonnalra átadó. Telefon: 143-751.

BENŐSÜLNÉ külföldről hazatért 28 éves, cipőgyártáshoz értő borkereskedő. „Vallásos, magas” jelige.

KERESÜNK feltétlen megbízható és teljesen önálló orth. házvezetőnőt. *Herzog Fiverek* fűszernagykereskedők, *Tab.*

BÓCHER ajánlkozik szeszfőzdébe gyakorlatlalt, esetleg borkereskedésbe. „*Eros fizikumú*” jelige.

28—30 EVES nyomdász, ben-tajró fiatalember előkelő orth. családba benő-sülhet. „Ház, hozomány, üzlet” jelige.

MEGBIZHATÓ vallásos szakácsnő, orth. háztartásomba felvétetik. Kaufmann Salamonné, Püspökladány.

BENŐSÜLNÉ 32 éves orth. fiatalember. Samesz állást is elfogad hozományul. „Paróka” jelige.

ORTH. háztartásomba keresek jólfőző vallásos leányt. Cseléd van. Hercl Arminné, Soltvadkert.

CINOS, szép, fess, idősebb leányom részére keresek egzisztenciával bíró 45 év körüli gyermektelen özvegyembert. Hozomány 2000 P. „Sidüch hógün”

Jeligés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

DRÓSEKAT németül ünnepeles alkal-makra (*barmiezwó, chaszene, próba és székfoglaló* stb.) 5.50 P előzetes beküldése elenében, *psittlüt külön díjazás-sal*, diszkréció mellett szállít: *Braun Izráel rabbi, Bp., Szövetség-utca 43.*

FARAKTÁRBA vagy hasonló üzletbe gyakoronoknak menne volt dunántuli jesivanövendék. Egyben 1—2 gyereket héberre oktatna. „Jó családból” jelige.

JÓMÓDU 60 éves özv. talmidchóchom, gyermekeit kiházásította, elvenne 40-50 éves jómegjelenésű vallásos intelligens leányt, vagy gyermektelen özvegyet. „Gondtalan élet”.

KERESÜNK azonnalra ügyes, megbízható, fűszerszakmát értő segédet. Koth Mór cég, Paks.

STRÁJMLIK legolcsóbban: Meiselsnél Rombach-utca 8. Táliszszövőde.

BENŐSÜLNÉ épületfakereskedésbe bentajró fiatalember. „Zivug jófó” jel. 4000 P-vel rendelkező 28 éves fess intelligens leányrokonom részére keresek streng-orth. fiatalembert egzisztenciával. „Mazl” jelige.

FINOMLELKŰ, házias, csinos orth. leány, boldog családi életre vágyik. Kéri azon becsületes, 40 éven felüli, vele párhuzamosan gondolkodó férfiakat, hogy „*séláruva*” jeligére írjanak.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.

אלהעמינע יידישע צייטונג

ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg LipótSzerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.Szerkeszti:
Groszberg Jenő

A nyilvános rabbiiskola és a kisebb képesítésű rabbijaink

Szokás szerint benedekiót hangoztatunk, ha a vallástudomány terén felvetünk egy kérdést, amelyről kitudódik, hogy már más oldalról is felmerült. Ilyenkor azt mondjuk: „*Börüch seko-vanti* — áldott legyen (I'ten), amiért eltaláltam”. Ilyen értelemben nekünk is ismételnünk kellene ezt a hálamondást, hogy eltaláltuk igen sok, a hazai orthodoxia ügyével foglalkozó embernek óhaját és gondolatát, amikor felvetettük újra a nyilvános orthodox rabbiiskola kérdését. Az erről szóló fejtegetésünk a szó szoros értelmében széles körökben nagy visszhangot keltett. Különösen az a szempont foglalt magában megszivlelendő érvet, hogy ilyen törekvésnél a Tóratanulás gócpontjainak és legfontosabb intézményeinek: a jesiváknak presztizséről, illetőleg tekintélyük megszilárdításáról van szó. A presztizsemelést nem az egyéni tekintélyfokozás és nem a hiúság síkján kell keresni, hanem annak az elgondolásnak irányában, hogy egy hivatalosan elismert rabbi-iskola esetében a hatóságok minden jesivát valamivel nagyobb jóindulattal fognak kezelni, amint ez eddig történt.

A presztizsemelés a jesivák életében a cél szolgáltatásban álló igen jelentős mellékkörülmény. Ugy vagyunk ezzel, mint amikor kommentátoraink felvetették a kérdést: miért szól a Tóra csak földi jutalomról, miért nem említi világosan a földöntúli és az örökkévalóság honában történő viszonzást? A kommentátorok különféleképpen igyekeznek feleletet adni, a jelen alkalommal leginkább az a magyarázat érdekel bennünket, amelyet a *Rambam* nevében idéznek. Ennek értelmében vallási jó cselekedetek igazi jutalmáról nem is lehet sejtelnünk. „*Ajin laj roaszó Elajkim, zül-oszecho*... — szem nem látta, oh I'ten, rajtad kívül, amit Te teszel majd azok-kal, akik reménykednek tebenned”, a miezví gyakorlásának maga a miezví a legnagyobb jutalom, de ennek a jutalom-nak egyik fontos előfoka az, ha az ember

zavartalanul gyakorolhatja a jót, amit elősegít, ha házában béke, megelégedettség honol, éppugy mint az egész országban. Ezért igér a Tóra, I'ten szolgálataért földi javakat, dús évet, bő áldást; nem mint a miezví gyakorlásának célját, nem mint jutalmát, hanem mint a jó gyakorlást elősegítő mellékkörülményt. Visszatérve a rabbiiskolára, evvel összefüggésben megállapíthatjuk, hogy ennek felállításával

az igazi cél a felekezeti autonómia teljes kidomborítása és hogy eljünk törvényadta jogunkkal,

de örvedetes mellékkörülményként kíséri az a lehetőség, hogy zavartalanabb lesz a tanulás a jesivákon általában.

A kérdés tengelye annak kihangsúlyozásán van, hogy a jesiva egy külön típus, amely nem illeszhető be a mostan szokásos tanügyi keretbe. A jesiva évezredes intézmény, lényénél fogva nincs és nem lehet alávetve változásnak és így tehát nem lehet beleszorítani a mostani sémákba. A dologban némileg jártas is tudja, hogy például egy 19 éves ifjunak, aki öt éven át jesivai tanulmányokat folytatott, nagyobb szakmüveltsége van, mint egy tanárnak vagy más diplomásnak, aki most fejezte be az egyetemet. Igaz, hogy a kívülálló számára ez a szakmüveltség egy kissé egyoldalú, de minden specialista egyoldalul van képezve, és a tudományban is a specialitás aránya jut tulsulyra, az orthodox rabbiiskola pedig éppen évezredes tradícionál fogva még sokkal inkább teljesen sajátos és különleges. Es itt azután elérkeztünk ahhoz a ponthoz, ahol a rabbiiskola ügye a rabbi helyzetét érinti. Gondolunk az állam részéről a rabbiaknak juttatott korpótlékról szóló törvényre. Ennek a törvénynek értelmében csak azok a lelkészek kapnak korpótléket, akik magasabb képesítésűek, ami alatt azt kell érteni a rabbiakkal való kapcsolatban, hogy 8 gimnáziumot jártak és nyilvános rabbi-iskolát végeztek. Ilyen képesítéssel nem

rendelkező lelkészekre nem vonatkozik ez a törvény, csupán az illetékes miniszter kiutalványozhat segélyt bizonyos összeg erejéig, ha erre az állam pénzügyi helyzete módot ad. Ennek a törvénynek a megalkotása a legnemesebb intencióból fakad, abból a törekvésből, hogy az állam ösztönözze a lelkészeket magasabb műveltség szerzésére és ehhez képest anyagi helyzetüket is megakarja javítani. A törvény az igazság szolgálatában áll, de ebből az alkalomból ismételni lehet a latin közmondást: „*Summum jus, summa injuria* — a legnagyobb igazság, a legnagyobb jogtalanság.” Ez a törvény ugyanis nagyon hátrányos az orthodoxia rabbijaira. Az orthodox rabbi-képzés nagyfokú elmélyedést, odaadást, kizárólagosságot igényel éppen a középiskolai tanulmányok idejére eső években; oly speciális tudomány ez, mely teljes embert kíván. Amikor tehát a korpótlék kapcsolatba kerül a középiskolai végzettséggel és ennek előfeltétele, akkor az hátrányosan befolyásolja az orthodoxia szellemi vezéreinek képzését és leértékeli az ő tudományukat, amely feltétlenül felette áll a középiskola tananyagának. Itt nem a világi tudás mel-lőzéséről van szó, hanem arról, hogy nem lehet egy speciális stúdiumra rá-csúszkolni a formalitás keretét, mert a lényegét kell nézni, a tudományt, a tudást, a kutatási készséget és az meg-van minden orthodox rabbinál.

Mihelyt illetékes helyen megértésre találna az az elgondolás, hogy a nyilvános rabbiiskolát speciális főiskolának kell elismerni, mert a tudomány szempontból mindenképpen főiskolai szinten van, orvosolni lehetne azt a sérelmet is, hogy az orthodox rabbiakat ne sorolják a kisebb képesítésűek kategóriájába, ha formálisan nem is végeztek nyolc gimnáziumot.

A nyilvános rabbiiskola felállításának kérdésébe így fonódik be sok orth. fő-rabbink megítélése és anyagi érdeke.